

Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Pwyllgor Deddfwriaeth Rhif 5

Mesur Arfaethedig ynghylch Hawliau Plant
a Phobl Ifanc (Cymru)

Adroddiad Pwyllgor Cyfnod 1
Hydref 2010

Cynulliad Cenedlaethol Cymru yw'r corff sy'n cael ei ethol yn ddemocrataidd i gynrychioli buddiannau Cymru a'i phobl, i ddeddfu ar gyfer Cymru ac i ddwyn Llywodraeth Cymru i gyfrif.

Gallwch weld copi electronig o'r adroddiad hwn ar wefan y Cynulliad Cenedlaethol:
www.cynulliadcymru.org

Gellir cael rhagor o gopiau o'r ddogfen hon mewn ffurfiau hygrych, yn cynnwys Braille, print bras, fersiwn sain a chopïau caled gan:

Y Swyddfa Ddeddfwriaeth
Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Bae Caerdydd
CF99 1NA

Ffôn: 029 2089 8065
Ffacs: 029 2089 8021
e-bost: Swyddfadeddfwriaeth@cymru.gov.uk

© Hawlfraint Comisiwn Cynulliad Cenedlaethol Cymru 2010
Ceir atgynhyrchu testun y ddogfen hon am ddim mewn unrhyw fformat neu gyfrwng cyn belled ag y caiff ei atgynhyrchu'n gywir ac na chaiff ei ddefnyddio mewn cyd-destun camarweiniol na difriol. Rhaid cydnabod mai Comisiwn Cynulliad Cenedlaethol Cymru sy'n berchen ar hawlfraint y deunydd a rhaid nodi teitl y ddogfen.

Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Pwyllgor Deddfwriaeth Rhif 5

Mesur Arfaethedig ynghylch Hawliau Plant
a Phobl Ifanc (Cymru)

Adroddiad Pwyllgor Cyfnod 1
Hydref 2010

Pwyllgor Deddfwriaeth Rhif 5

Cafodd Pwyllgor Deddfwriaeth Rhif 5 ei sefydlu gan Gynulliad Cenedlaethol Cymru i ystyried deddfwriaeth a gyflwynir i'r Cynulliad, yn arbennig gan Lywodraeth Cymru, a llunio adroddiad ar yr ystyriaethau hynny. Hefyd, gall y Pwyllgor ystyried deddfwriaeth nad yw'n ddeddfwriaeth y llywodraeth, a llunio adroddiad ar yr ystyriaethau hynny, fel y bo'n briodol.

Pwerau

Sefydlwyd y Pwyllgor ar 4 Chwefror 2009 fel un o bwyllgorau deddfwriaeth y Cynulliad. Nodir ei bwerau yn Rheolau Sefydlog Cynulliad Cenedlaethol Cymru, yn enwedig Rheolau Sefydlog 10, 22 a 23. Mae'r rhain ar gael yn www.cynulliadcymru.org

Aelodaeth y Pwyllgor

Aelod o'r Pwyllgor	Plaid	Etholaeth neu Ranbarth
Mark Isherwood	Ceidwadwyr Cymru	Gogledd Cymru
Eleanor Burnham	Democratiaid Rhyddfrydol Cymru	Gogledd Cymru
Alun Davies	Llafur	Canolbarth a Gorllewin Cymru
Andrew Davies	Llafur	Gorllewin Abertawe
Darren Millar	Ceidwadwyr Cymru	Gorllewin Clwyd
Leanne Wood	Plaid Cymru	Canol De Cymru

Cynnwys

Crynodeb o'r Casgliadau a'r Argymhellion.....	5
1. Cyflwyniad	10
2. Cefndir	12
3. Egwyddorion Cyffredinol a'r angen am ddeddfwriaeth.....	14
4. Adran 1 - Y ddyletswydd i dalu sylw dyledus i Gonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn	19
5. Adran 2 - Cynllun y plant	25
6. Adran 3 - Llunio a chyhoeddi'r cynllun	32
7. Adran 4 - Adroddiadau	40
8. Adran 5 - Dyletswydd i hybu gwybodaeth o'r Confensiwn.....	49
9. Adran 6 - Pŵer i ddiwygio deddfwriaeth ac ati	54
10. Adran 7 - Cymhwyso'r mesur i bobl ifanc	57
11. Adran 8 - Y Confensiwn ar Hawliau'r Plentyn	63
Tystion.....	66
Rhestr o'r dystiolaeth ysgrifenedig	68
Crynodeb o'r dystiolaeth a gafwyd i'r holidur plant a phobl ifanc	70

Crynodeb o'r Casgliadau a'r Argymhellion

Mae argymhellion y Pwyllgor i Lywodraeth Cymru i'w gweld isod, yn y drefn y meint yn ymddangos yn yr adroddiad hwn. Ewch i'r tudalennau perthnasol yn yr Adroddiad i weld y dystiolaeth a'r casgliadau ategol:

Egwyddorion cyffredinol a'r angen am deddfwriaeth

Mae'r Pwyllgor yn nodi'r gefnogaeth a gafwyd i'r mesur hwn ac yn cymeradwyo ymgais Llywodraeth Cymru i gynnwys Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn a'r protocolau dewisol mewn deddfwriaeth. Felly mae'r Pwyllgor yn cefnogi egwyddorion cyffredinol y Mesur arfaethedig. (Tudalen 18)

Fodd bynnag, mae'r Pwyllgor yn credu bod angen cryfhau'r Mesur arfaethedig er mwyn cyflawni'r amcan polisi a fwriedir o wella ei amcanion hawliau ar gyfer plant a phobl ifanc. (Tudalen 18)

Adran 1 - Y ddyletswydd i dalu sylw dyledus i Gonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn

Mae'r Pwyllgor wedi ystyried y dystiolaeth a roddwyd ac mae'n cytuno bod y geiriad presennol yn ddryslud a chymhleth ac mae'n credu bod yr ymadrodd 'penderfyniadau o natur strategol' yn cyfyngu ac yn gyfyng. Mae'r Pwyllgor yn siomedig nad yw'r 'ddyletswydd sylw dyledus' a osodir ar Weinidogion Cymru yn y Mesur arfaethedig yn cyfateb i'r dyletswyddau a osodwyd arnynt o ran cyfle cyfartal a datblygu cynaliadwy yn Neddf Llywodraeth Cymru 2006 sy'n gymwys wrth arfer eu swyddogaethau. (Tudalen 24)

Argymhelliad 1: Mae'r Pwyllgor yn argymhell y caiff y Mesur arfaethedig ei ddiwygio i gynnwys y geiriau canlynol neu eiriau tebyg yn adran 1(1) 'Rhaid i Weinidogion Cymru, wrth arfer eu swyddogaethau, dalu sylw dyledus i ofynion ... [Rhan 1 o'r Confensiwn a'r Protocolau Dewisol fel y nodir yn adran 1(1) o'r Mesur drafft presennol], a bod gwelliannau canlyniadol yn cael eu gwneud i'r Mesur arfaethedig i adlewyrchu'r argymhelliad hwn. (Tudalen 24)

Adran 2 - Cynllun y plant

Mae'r Pwyllgor o'r farn bod yr ymadrodd 'penderfyniadau strategol' yn annigonnol ac nad yw'n ddefnyddiol i bobl sy'n monitro effaith y ddeddfwriaeth hon. Os caiff argymhelliad 1 ei dderbyn, mae'r Pwyllgor o'r farn y bydd hyn yn sicrhau y caiff y mater hwn ei ddatrys, ond os na chaiff argymhelliad 1 ei dderbyn, mae'r Pwyllgor yn gwneud yr argymhelliad canlynol: (Tudalen 31)

Argymhelliad 2: Mae'r Pwyllgor yn argymhell y dylai manylion yr hyn a gaiff ei ystyried yn 'benderfyniad strategol' gael ei gynnwys ar wyneb y Mesur arfaethedig. (Tudalen 31)

Adran 3 - Llunio a chyhoeddi'r cynllun

Mae'r Pwyllgor yn cydnabod bod y rhan fwyaf o'r dystiolaeth o blaid ymgynghori ar gynllun y plant ar ei ffurf drafft cyn ei gyhoeddi. Mae'r Pwyllgor wedi ystyried tystiolaeth y Dirprwy Weinidog hefyd. Fodd bynnag, mae'r Pwyllgor o'r farn bod hyn yn fater y mae angen ei ystyried ac mae'n gwneud yr argymhelliad a ganlyn. (Tudalen 38)

Argymhelliad 3: Mae'r Pwyllgor yn argymhell bod dyletswydd yn cael ei hychwanegu at wyneb y Mesur arfaethedig, i ymghyghori â phlant, pobl ifanc a rhanddeiliaid perthnasol a'u cynnwys yn y gwaith o ddatblygu cynllun y plant cyn ei gyhoeddi ar ffurf drafft. (Tudalen 38)

Ystyriodd y Pwyllgor hefyd y dystiolaeth sy'n awgrymu y dylai'r Mesur arfaethedig gynnwys y gofyniad i ystyried canlyniadau unrhyw ymgynghoriad a gynhelir. Nododd y Pwyllgor honiad y Dirprwy Weinidog y byddai hyn yn cael ei gynnwys o fewn dyletswydd cyfraith gyhoeddus gyffredinol, ond mae o'r farn bod angen sôn am hyn yn benodol ar wyneb y Mesur arfaethedig. (Tudalen 38)

Argymhelliad 4: Mae'r Pwyllgor yn argymhell bod adran 3 yn cael ei ddiwygio i sicrhau y dylid rhoi ystyriaeth a sylw dyledus i ganlyniadau unrhyw ymgynghoriad wrth ddatblygu cynllun y plant. (Tudalen 38)

Mae'r Pwyllgor yn nodi'r dystiolaeth ynghylch cynnwys ymgynghoreion eraill o dan adran 3(4). Mae'r Pwyllgor wedi ystyried y mater hwn yn ddifrifol ac mae'n cydnabod bod hwn yn un maes sydd o ddiddordeb i lawer o bobl a sefydliadau. Mae'r Pwyllgor yn cytuno â'r dystiolaeth a

gyflwynwyd sy'n nodi y gall y sefydliadau sydd â diddordeb yn y maes newid yn rheolaidd, ac ni fyddai am i rai grwpiau gael eu heithrio o ymgynghoriadau perthnasol. Fodd bynnag, mae'r Pwyllgor yn cytuno y dylid darparu er mwyn sicrhau y cynheili ymgynghoriad â'r partion a restrir yn Erthygl 5 o Gonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Halwiau'r Plentyn. (Tudalen 39)

Argymhelliad 5: Mae'r Pwyllgor yn argymhell bod y ddyletswydd i ymgynghori a nodir o dan 3(4) yn cael ei diwygio i gynnwys y canlynol (fel y nodir o dan Erthygl 5 o'r Confensiwn):

(-) Rhieni neu, lle y mae'n berthnasol, aelodau o'r teulu estynedig neu'r gymuned fel y darperir gan arferion lleol, gwarcheidwaid cyfreithiol neu bersonau eraill sy'n gyfreithiol gyfrifol dros y plentyn. (Tudalen 39)

Adran 4 - Adroddiadau

Mae'r Pwyllgor yn nodi'r dystiolaeth ac yn cydnabod bod y terfyniad amser o gyflwyno adroddiad bob pum mlynedd yn unol â gofynion Pwyllgor y Cenhedloedd Unedig. (Tudalen 47)

Mae'r Pwyllgor o'r farn y dylai adroddiadau interim gael eu cyhoeddi er mwyn sicrhau bod Llywodraeth Cynulliad Cymru yn cadw cofnod systematig o'r hyn sy'n digwydd ac er mwyn cyflwyno'r wybodaeth ddiweddaraf am gynnydd. (Tudalen 47)

Mae'r Pwyllgor hefyd yn nodi ac yn derbyn barn y Dirprwy Weinidog y gellir gwneud cais am adroddiadau interim drwy fusnes a phroses graffu arferol y Cynulliad. (Tudalen 47)

Mae gan y Pwyllgor amheuon ac roedd y cyfeiriad at y broses adolygu barnwrol fel ffordd o sicrhau cydymffurfio â'r Mesur arfaethedig yn peri pryder iddo. Mae'r Pwyllgor yn credu bod angen ffordd arall, briodol a mwy effeithiol o wneud iawn ar gyfer y rhai sydd o'r farn nad yw Gweinidogion Cymru wedi cyflawni eu dyletswyddau o dan y Mesur arfaethedig. Nodir bod y Dirprwy Weinidog yn fodlon ystyried hyn ymhellach a'i fod wedi ymrwymo i wneud hynny, a gwneir yr argymelliad canlynol: (Tudalen 47)

Argymhelliad 6: Mae'r Pwyllgor yn argymhell bod y Dirprwy Weinidog yn cynnal trafodaethau â Chomisynydd Plant Cymru ac Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru i archwilio'r mater

hwn o adolygiad barnwrol ymhellach. Y nod canolog y dylid anelu ato yw canfod ffordd effeithiol ac effeithlon o wneud iawn drwy gyflwyno cwynion i'r Comisiynydd Plant neu i'r Ombwdsmon neu i'r ddau, a gwneud hyn mewn ffordd a fyddai'n cynnig y dull symlaf, rhwyddaf a mwyaf cost effeithiol o gyflwyno cwynion o fewn cwmpas y Mesur arfaethedig. (Tudalen 48)

Adran 5 - Dyletswydd i hybu gwybodaeth o'r Confensiwn

Er nad yw Adran 5 yn cynnwys erthygl 42 yn ei chyfanrwydd, mae'r Pwyllgor yn nodi barn y Dirprwy Weinidog bod y ddyletswydd i hybu gwybodaeth o'r Confensiwn yn cael ei hadlewyrchu ddigon yn yr adran hon. Mae'r Pwyllgor yn derbyn hyn ac mae'n teimlo'n dawelach ei feddwl o weld bod y gwaith o godi ymwybyddiaeth o'r Confensiwn eisoes wedi dechrau. (Ttudalen 53)

Adran 6 - Pŵer i ddiwygio deddfwriaeth ac ati

Argymhelliad 7: Mae'r Pwyllgor yn cymeradwyo'r adroddiad gan y Pwyllgor Materion Cyfansoddiadol ar yr adran hon, ac hefyd yn argymhell y dylai unrhyw gynigion i ymgynghori cyn gwneud gorchymyn o dan adran 6(4) gael eu gosod gerbron y Cynulliad; byddai hyn yn caniatáu i Bwyllgorau ac Aelodau'r Cynulliad roi ystyriaeth bridol iddynt. (*Gan greu gweithdrefn uwchgadarnhaol mewn gwirionedd*) (Tudalen 56)

Adran 7 - Cymhwyso'r mesur i bobl ifanc

Mae'r Pwyllgor wedi ystyried yr holl dystiolaeth yn ofalus o ran cymhwyso'r Mesur arfaethedig i bobl rhwng 18 a 24 oed, ac mae o'r farn bod y safbwyntiau gwahanol yn cyfleu dadleuon cadarn o'r ddwy ochr. Fodd bynnag, gan nad oes cytundeb glir, mae'r Pwyllgor yn fodlon i Lywodraeth Cymru gadw'r sefyllfa fel y mae o ran cynnwys pobl rhwng 18 a 24 oed o fewn cwmpas y Mesur arfaethedig. (Tudalen 61)

Argymhelliad 8: Mae'r Pwyllgor yn cefnogi'r argymhelliad a wnaeth y Pwyllgor Materion Cyfansoddiadol ac yn cytuno y dylai unrhyw orchymyn a wneir o dan yr adran hon fod yn ddarostyngedig i'r weithdrefn uwchgadarnhaol. (Tudalen 62)

Adran 8 - Y Confensiwn ar Hawliau'r Plentyn

Mae'r Pwyllgor wedi ystyried y dystiolaeth ac mae'n fodlon i'r Protocolau Dewisol aros ar wyneb y Mesur arfaethedig. (Tudalen 65)

Argymhelliad 9: Mae'r Pwyllgor yn cefnogi'r argymhelliad a wnaeth y Pwyllgor Materion Cyfansoddiadol ac yn cytuno y dylai unrhyw orchymyn a wneir o dan yr adran hon, i ddiwygio deddfwriaeth sylfaenol, fod yn ddarostyngedig i'r weithdrefn gadarnhaol.

(Tudalen 65)

1. Cyflwyniad

---

1. Ar 14 Mehefin 2010, cyflwynodd Huw Lewis AC, y Dirprwy Weinidog dros Blant (“y Dirprwy Weinidog”), y Mesur Arfaethedig ynghylch Hawliau Plant a Phobl Ifanc (Cymru) (“y Mesur arfaethedig”) a gwnaeth ddatganiad¹ yn y Cyfarfod Llawn y diwrnod canlynol.²

2. Yn ei gyfarfod ar 8 Mehefin 2010, cytunodd Pwyllgor Busnes y Cynulliad i gyfeirio'r Mesur arfaethedig at Bwyllgor Deddfwriaeth Rhif 5 (“y Pwyllgor”) er mwyn ystyried ei egwyddorion cyffredinol (Cyfnod 1), yn unol â Rheol Sefydlog 23.21. Cytunodd, hefyd, fod yn rhaid i'r Pwyllgor adrodd yn ôl ar Mesur arfaethedig erbyn 22 Hydref 2010. Wedi hynny, cytunodd y Pwyllgor Busnes ar estyniad o ddeuddydd, gan ei gwenudd yn foynnol i'r Pwyllgor adrodd yn ôl erbyn 26 Hydref 2010.

Amodau craffu

3. Yng nghyfarfod cyntaf y Pwyllgor ar 17 Mehefin 2010, cytunwyd ar y fframwaith a ganlyn ar gyfer craffu ar egwyddorion cyffredinol y Mesur arfaethedig:

Ystyried:

- i) yr angen am Fesur arfaethedig i ddarparu'r amcanion a nodwyd:

‘gosod dyletswydd ar Weinidogion Cymru a'r Prif Weinidog i roi sylw dyledus i'r hawliau a'r rhwymedigaethau yng Nghonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn (y Confensiwn) a'i Brotocolau Dewisol, wrth wneud penderfyniadau strategol am sut i arfer swyddogaethau sy'n arferadwy ganddynt.’
- ii) a yw'r Mesur arfaethedig yn cyflawni'r amcanion a nodwyd;
- iii) y prif argymhellion a nodir yn y Mesur arfaethedig ac a ydynt yn briodol i ddarparu'r amcanion;

---

¹ Cofnod y Trafodion. 14 Mehefin 2010, ar gael yn <http://www.cynulliadcymru.org/bus-home/bus-chamber/bus-chamber-third-assembly-rop.htm?act=dis&id=186566&ds=6/2010#4>

(Sylwer: oni nodir yn wahanol, bydd unrhyw gyfeiriadau eraill at Y Cofnod yn yr adroddiad hwn yn cyfeirio at drafodion Pwyllgor Deddfwriaeth Rhif 5)

² Cyfarfod Llawn o Gynulliad Cenedlaethol Cymru

- iv) y rhwystrau posibl o ran gweithredu'r darpariaethau allweddol ac a yw'r Mesur arfaethedig yn eu hystyried;
- v) safbwyntiau rhanddeiliaid a fydd yn gorfod gweithio gyda'r trefniadau newydd.

Trefniadau'r Pwyllgor

4. Cyhoeddodd y Pwyllgor alwad gyffredinol am dystiolaeth a gwahoddwyd rhanddeiliaid allweddol, yn bennaf o fewn maes sefydliadau plant a phobl ifanc, i gyflwyno tystiolaeth ysgrifenedig i gynorthwyo gwaith y Pwyllgor. Ceir rhestr o'r ymatebion i'r ymgynghoriad ar dudalen 70.
5. Cyhoeddodd y Pwyllgor holiadur hefyd i gasglu barn plant a phobl ifanc am y Mesur arfaethedig. Ceir crynodeb o'u hymatebion ar dudalen 72.
6. Clywodd y Pwyllgor dystiolaeth lafar gan nifer o dystion, a cheir y manylion ar dudalen 68.
7. Mae'r adroddiad canlynol yn cyfleu casgliadau ac argymhellion y Pwyllgor yn seiliedig ar y dystiolaeth a gafwyd wrth wneud ei waith. Hoffai'r Pwyllgor ddiolch i bawb a gyfrannodd.

2. Cefndir

Cymhwysedd deddfwriaethol y Cynulliad Cenedlaethol i wneud y Mesur arfaethedig

8. Caiff y prif bŵer i alluogi'r Cynulliad Cenedlaethol i wneud Mesur ynghylch plant a phobl ifanc ei gynnwys ym mater 15.6 yn Rhan 1 o Atodlen 1 i Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006, sy'n ymwneud â chydweithredu a threfniadau i ddiogelu a hybu lles plant neu bobl ifanc.

Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn

9. Mae'r Mesur arfaethedig yn ymwneud â Chonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn, a dyma'r Mesur deddfwriaethol gweithredol cyntaf yn y DU i gael ei wneud ar lefel ddatganoledig yn hytrach nag ar gyfer y DU gyfan.

10. Os caiff y Mesur arfaethedig ei gymeradwyo, Cymru fydd y wlad gyntaf yn y DU i integreiddio Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn yn gyfraith ddomestig.

Memorandwm Esboniadol

11. Mae'r Memorandwm Esboniadol³ a ddaw gyda'r Mesur yn nodi:

“Mae'r Mesur arfaethedig yn gosod dyletswydd ar Weinidogion Cymru a'r Prif Weinidog i roi sylw dyledus i'r hawliau a'r rhwymedigaethau yng Nghonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn (y Confensiwn) a'i Brotoolau Dewisol, wrth wneud penderfyniadau strategol am sut i arfer swyddogaethau sy'n arferadwy ganddynt. At ddibenion y Confensiwn, ystyr "plant" yw'r rheini sy'n iau na 18 oed.”

12. Mae'r Memorandwm Esboniadol yn esbonio:

“Mae'r Mesur arfaethedig hefyd yn gwneud darpariaeth gysylltiedig ynghylch:

- paratoi cynllun plant;

---

³ Llywodraeth Cynulliad Cymru, *Memorandwm Esboniadol ar y Mesur Arfaethedig ynghylch Hawliau Plant a Phobl Ifanc (Cymru)*

- adroddiadau ynglŷn â chydymffurfio â'r ddyletswydd i roi sylw dyledus i'r Confensiwn a'i Brotocolau Dewisol;
- hybu gwybodaeth a dealltwriaeth ynghylch y Confensiwn a'i Brotocolau Dewisol;
- diwygio deddfwriaeth i roi effaith bellach neu effaith well i'r Confensiwn a'i Brotocolau Dewisol; ac
- ymgynghori ar gymhwysiad posibl y Mesur arfaethedig i bobl sydd wedi troi'n 18 oed, ond heb droi'n 25 oed."

3. Egwyddorion Cyffredinol a'r angen am deddfwriaeth

Cefndir

13. Diben y Mesur arfaethedig yw gosod dyletswydd ar Weinidogion Cymru a Phrif Weinidog Cymru i roi sylw dyledus i'r hawliau a'r rhwymedigaethau yng Nghonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn a'i Brotocolau Dewisol, wrth wneud penderfyniadau strategol am sut i arfer swyddogaethau sy'n arferadwy ganddynt. I bobl ifanc o dan 18 oed y mae'r hawliau yn y Confensiwn a'i Brotocolau Dewisol yn berthnasol.

14. Mae'r Mesur arfaethedig yn gwneud darpariaeth berthnasol hefyd am:

- baratoi cynllun plant;
- adroddiadau am gydymffurfio â'r ddyletswydd i roi sylw dyledus i Gonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn a'i Brotocolau Dewisol;
- hybu gwybodaeth a dealltwriaeth o'r Confensiwn a'i Brotocolau Dewisol;
- diwygio deddfwriaeth er mwyn rhoi effaith bellach neu effaith well i'r Confensiwn a'i Brotocolau Dewisol; ac
- ymgynghori ar y posibilrwydd o gymhwyso'r Mesur arfaethedig i bobl ifanc sydd wedi cyrraedd 18 oed, ond nad ydynt wedi cyrraedd 25 oed.

Tystiolaeth gan dystion

15. Tystiolaeth gadarnhaol a gafwyd ar y cyfan mewn cysylltiad ag egwyddorion cyffredinol y Mesur arfaethedig. Roedd y rhan fwyaf o'r dystion a'r rhai a ymatebodd yn croesawu'r Mesur arfaethedig ac yn cytuno bod angen deddfwriaeth i ymestyn cymhwyso Confensiwn y Cenhedloedd unedig ar Hawliau'r Plentyn a, thrwy hynny, gryfhau hawliau plant a phobl ifanc yng Nghymru.

16. Roedd Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru (CLILC) yn cefnogi'r bwriad i gyflwyno deddfwriaeth yn y maes hwn. Dywedodd :

“We think that it demonstrates leadership and a clear intention to enshrine the UNCRC in legislation ..... It certainly strengthens and protects the rights of children and young people in Wales.”⁴

17. Roedd Grŵp Monitro’r Confenswin yn credu ei bod yn hen bryd cael deddfwriaeth:

“...we think that, 18 years after the UNCRC was signed up to by the UK Government, taking these steps to protect and promote the human rights of children in Welsh legislation is well overdue.”⁵

18. Mae llawer o sefydliadau, hefyd, wedi cydnabod mai Cymru yw’r rhan gyntaf o’r Deyrnas Unedig i gynnwys y ddeddfwriaeth hon mewn cyfraith ddomestig, a chroesawyd y cam hwn. Dywedodd Grŵp Monitro’r Confensiwn:

“We know that good progress has been made in Wales and that Wales has been unique in the UK in showing a commitment to promote children’s rights through policy making and, more recently, through referring to the United Nations Convention on the Rights of the Child in legislation.”⁶

19. Roedd Comisiynydd Plant Cymru yn cydnabod mai’r Mesur arfaethedig fyddai’r cyntaf yn y DU”⁷ ac aeth ymlaen i ddweud: “I think that there are several pairs of eyes outside Wales watching what we are doing, and it could have quite an impact across the UK.”⁸

20. Fodd bynnag, mae rhai ymatebwyr wedi mynegi pryder o ran, a fydd y Mesur arfaethedig, fel y mae wedi’i ddrafftio, yn symud yr agenda hawliau plant yn ei blaen. Er bod Grŵp Monitro’r Confensiwn yn croesaawu’r ddeddfwriaeth, dywedodd:

“it will not improve or strengthen the rights of the child as such, because no new rights or obligations are contained in the proposed legislation.”⁹

---

⁴ Y Cofnod, paragraff 160, 1 Gorffennaf 2010

⁵ Y Cofnod, paragraff 15, 1 Gorffennaf 2010

⁶ ibid, paragraff 13

⁷ Y Cofnod, paragraff 154, 8 Gorffennaf 2010

⁸ ibid, paragraff 155

⁹ Y Cofnod, paragraff 17, 1 Gorffennaf 2010

21. Mewn tystiolaeth ysgrifenedig, dywedodd y Comisiynydd Plant: “concerns have been raised ... about whether the Measure as drafted could deliver improved outcomes in terms of upholding the rights of children”¹⁰ a dywedodd y Comisiynydd ei fod yntau’n rhannu’r pryderon hyn.

22. Reodd rhai sefydliadau, hyd yn oed, yn holi a fyddai’r Mesur arfaethedig yn arwain at gam yn ôl o ran hawliau plant yng Nghymru. Mewn tystiolaeth ysgrifenedig, a gafodd ei chydgysylltu gan Ysgol y Gyfraith, dywedodd Prifysgol Abertawe:

“Against this existing backdrop, it is surely already the case that the Welsh Ministers should be paying due regard to the UNCRC when making decisions that engage the UK’s State party obligations of the UNCRC.... This appears, perversely, a step backward rather than forward, since it suggests a limitation on the existing apparent impact on Welsh Ministers of the UNCRC. To produce a progressive impact in law as apparently envisioned when the policy intention was first announced..., we think that the duty needs to be more expansive than this, biting directly on the exercise of Welsh Ministerial functions.”¹¹

23. Roedd papur Cyngor Cyfreithiol a gyflwynwyd i’r Pwyllgor yn dweud y byddai’n bosibl dadlau y gallai’r cyfyngiadau a osodir ar y ddyletswydd (dyletswydd sylw dyledus i benderfyniadau strategol) leihau ei effaith, ac na fyddai hynny’n arwain at wella hawliau plant yng Nghymru o gwbl, neu byddai’n welliant bach iawn.¹²

24. Yn Lloegr a gwledydd datganoledig eraill, lle nad yw’r Confensiwn wedi’i gynnwys mewn deddfwriaeth, nid yw cymhwyso’r Confensiwn wedi’i gyfyngu o gwbl, h.y. sef drwy “benderfyniadau perthnasol” “strategol eu natur”.

25. Er eu bod yn cytuno â’r egwyddorion y tu ôl i’r Mesur arfaethedig, dywedodd yr NASWUT ei fod yn credu y gallai problemau godi o’r arfer sy’n deillio o’r egwyddor, oherwydd yr hyn a gaiff ei ystyried yn ddiffyg cydbwysedd rhwng hawliau plant a’r angen i barchu hawliau ac enw da eraill”. Aeth Mr Phillips ymlaen i ddweud bod hyn yn achosi problemau:

---

¹⁰ CR 5A, Tystiolaeth ysgrifenedig

¹¹ CR 23, Tystiolaeth ysgrifenedig

¹² Papur Pwyllgor Deddfwriaeth Rhif 5: LC5(3)-17-10: Gwybodaeth Gyfreithiol

“for teachers and the members whom I represent, it is the practice that has arisen under student voice, learner voice, pupil participation and pupil voice.”¹³

Tystiolaeth gan y Dirprwy Weinidog

26. Esboniodd y Dirprwy Weinidog mai'r rheswm dros y penderfyniad i gyflwyno'r ddeddfwriaeth hon oedd:

“Our belief, simply put, is that the legislation will better express the will of the National Assembly for Wales. In January 2004, there was unanimous cross-party support for the use of the United Nations Convention on the Rights of the Child as the underpinning basis for policy-making regarding children and young people in Wales. Since 2002, we have been using the seven core aims as the basis for planning services for children and young people locally and at an all-Wales level. However, it has been felt that this has not been as systematic or comprehensive as it may have been and that in using the seven core aims, there may have been a tendency to mask the UNCRC by using the seven core aims as a substitute for the convention.”¹⁴

Aeth y Dirprwy Weinidog ymlaen i ddatgan y canlynol am y Mesur arfaethedig:

“would enshrine in law a duty for Welsh Ministers to pay due regard to the UNCRC, which takes us a step further into the top level of nations across the world that are committed to the rights of the child.”¹⁵

27. Wrth ymateb i awgrymiadau nad yw'r Mesur arfaethedig yn datblygu'r agenda hawliau plant a'i fod wedi ei ddrafftio yn wan, dywedodd y Dirprwy Weinidog:

“You will not be surprised, Chair, to hear me say that I do not really concur with that view. On the balance of the evidence

---

¹³ Y Cofnod, paragraff 6, 30 Medi 2010

¹⁴ Y Cofnod, paragraff 11, 24 Mehefin 2010

¹⁵ *ibid*, paragraff 14

that you have received and which I have managed to take a look at, it appears to be a minority view.”¹⁶

28. Dywedodd y Dirprwy Weinidog bod dehongli'r Mesur fel cam yn ôl yn annheg.¹⁷ Aeth ymlaen i ddweud, “[I] strongly reject the argument that we are weakening the position. We are not changing the position; we are putting something that is really quite novel on top of it.”¹⁸

Ein barn ni

Mae'r Pwyllgor yn nodi'r gefnogaeth a gafwyd i'r mesur hwn ac yn cymeradwyo ymgais Llywodraeth Cymru i gynnwys Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn a'r protocolau dewisol mewn deddfwriaeth. Felly mae'r Pwyllgor yn cefnogi egwyddorion cyffredinol y Mesur arfaethedig.

Fodd bynnag, mae'r Pwyllgor yn credu bod angen cryfhau'r Mesur arfaethedig er mwyn cyflawni'r amcan polisi a fwriedir o wella ei amcanion hawliau ar gyfer plant a phobl ifanc.

---

¹⁶ Y Cofnod, paragraff 10, 7 Hydref 2010

¹⁷ *ibid*, paragraff 16

¹⁸ *ibid*, paragraff 20

4. Adran 1 – Y ddyletswydd i dalu sylw dyledus i Gonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn

---

Cefndir

29. Byddai Adran 1 o'r Mesur arfaethedig yn gosod dyletswydd ar Weinidogion Cymru a'r Prif Weinidog i roi sylw dyledus i'r hawliau a'r rhwymedigaethau yn y Confensiwn a'i Brotocolau Dewisol, wrth wneud penderfyniadau strategol am sut i arfer swyddogaethau sy'n arferadwy ganddynt.

Tystiolaeth gan dysgion

30. Dywedodd pump o'r rhai a ymatebodd i'r cais ysgrifenedig am dystiolaeth yn bendodol y dylai 'dyletswydd sylw dyledus' fod yn berthnasol i holl swyddogaethau Llywodraeth Cymru, (dylid nodi bod hyn yn cynnwys Grŵp Monitro Confensiwn y Cenhedloedd Unediga r hawliau'r Plentyn, sef grŵp ymbarel sy'n cynrychioli deg sefydliad).

31. Yn ei dystiolaeth ysgrifenedig i Bwyllgor Deddfwriaeth Rhif 5, dywedodd Grŵp Monitro'r Confensiwn y dylai'r ddyletswydd i dalu sylw dyledus fod yn berthnasol i'r Gweinidogion wrth weithredu eu swyddogaethau.¹⁹

32. Mewn dystiolaeth ysgrifenedig ychwanegol a ddarparwyd ar gyfer y Pwyllgor, dywedodd Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru (CLILC): "the Measure should be all pervasive and apply to all decisions of the Welsh Ministers and First Ministers."²⁰

33. Roedd tystion a gydgysylltwyd gan Ysgol y Gyfraith, Prifysgol Abertawe yn dadlau'r achos y dylai'r Mesur effeithio ar y sefydliad cyfan yn hytrach nag ar rai agweddau ar waith Gweinidogion Cymru²¹. Wrth gyfeirio at ei thystiolaeth ei hun, dywedodd Ysgol y Gyfraith:

"The paper offers amendments which would replace the 'decisions of a strategic nature' formula by a simple duty on

---

¹⁹ CR 2, Tystiolaeth ysgrifenedig

²⁰ CR 3A, Tystiolaeth ysgrifenedig

²¹ CR 23, Tystiolaeth ysgrifenedig

Welsh Ministers to have due regard to the UNCRC when exercising their functions.”²²

34. Aiff ymlaen i nodi bod y ddyletswydd i dalu sylw dyledus y cyfeirir ati yn rhan 1 o'r Mesur arfaethedig yn seiliedig ar y model economaidd-cymdeithasol yn adran 1 o Ddeddf Cydraddoldeb 2010, a'i dadl yw nad dyma'r model cywir, gan ddatgan mewn tystiolaeth ysgrifenedig:

“The question for the National Assembly for Wales, dealing with the draft Rights of Children and Young Persons (Wales) Measure, is whether the ‘socio-economic duty’ in section 1 Equality Act 2010 is the right model for seeking to ‘embed the UNCRC in law’ in relation to devolved government in Wales. We think it is not.”²³

35. Mae'r Gymdeithas Genedlaethol er Atal Creulondeb i Blant (NSPCC) yn datgan bod y geiriad presennol yn ddryslyd ac yn gymhleth, heb fod angen²⁴ a bod y Mesur:

“in its current form does not allow for the full embedment of the Convention within the legal framework in Wales. This is because the due regard duty currently only applies to ‘decisions of a strategic nature about how to exercise any functions which are exercisable by (Welsh Ministers)’”.²⁵

36. Fodd bynnag, mae CLILC yn credu y byddai'n anodd cymhwyso'r ddyletswydd 'sylw dyledus' i bob penderfyniad. Dywedodd:

“It is difficult, because Ministers make decisions on a daily basis in that way, and the proposed Measure needs to be practical and applicable and we need to be clear about its scope. I can understand the concerns about the word 'strategic' and what it will encapsulate, but there are also difficulties in saying 'all decisions'”.²⁶

37. Roedd CLILC hefyd yn credu y dylai'r ddyletswydd i dalu sylw dyledus i'r Confensiwn barhau'n hyblyg er mwyn caniatáu i

---

²² CR 23 Tystiolaeth ysgrifenedig

²³ ibid

²⁴ CR 13, Tystiolaeth ysgrifenedig

²⁵ ibid

²⁶ Y Cofnod, paragraff 183, 1 Gorffennaf 2010

Weinidogion Cymru wneud penderfyniadau fesul achos unigol.
Dywedodd:

“I think that that should be left quite flexible, to look at decisions as and when they come up, because some decisions will relate more closely to children and young people and to the protection of their rights than others. It is quite important to ensure that there is a flexible approach to how we look at what a strategic decision is.”²⁷

38. Aeth ymlaen i ddweud:

“Sometimes, having something on the face of a Measure means that you lose a little flexibility. We do not want to see the previous incarnation of this legislation, which listed many policies to which it applied, because you then automatically exclude policies and we certainly do not want that to happen. We want to see the UNCRC being taken into account in a broad range of policies that will impact on children and young people, and not exclude one policy over another.”²⁸

39. Mynegodd Grŵp Monitro'r Confensiwn bryderon y byddai'r Mesur arfaethedig yn ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion wneud rhywbeth a gaiff ei wneud ganddynt eisoes, “namely to seek advice and information on how the exercise of their functions could further or undermine or otherwise have an impact on the implementation of the UNCRC.”²⁹

40. Aeth ymlaen i ddweud:

“The National Assembly passed a resolution in Plenary in 2004 to adopt the UNCRC as an overarching source of principles when dealing with things that affect children and young people in Wales. So, in a sense, it is a little bit startling, now, in 2010, if Welsh Ministers are thinking that law is required in order to follow that through. That raises some questions.”³⁰

---

²⁷ Y Cofnod, paragraff 176, 1 Gorffennaf 2010

²⁸ *ibid*, paragraff 189

²⁹ *ibid*, paragraff 32

³⁰ *ibid*, paragraff 32

41. Awgrymodd Grŵp Monitro'r Confensiwn welliant yn ystod ymgynghoriad Llywodraeth Cymru cyn y broses ddeddfu ar y Mesur arfaethedig:

“Our little ad hoc group of lawyers offered an amendment to the pre-consultation draft legislation that would have had the effect of removing the word 'relevant', meaning that the duty was simply to have due regard when exercising functions.”³¹

42. Rhoddodd y dystiolaeth ysgrifenedig a gyflwynodd Ysgol y Gyfraith Abertawe ar ran y grŵp a gafodd ei gydgyssylltu ganddi ragor o fanylion am y gwelliant hwn a gaiff ei awgrymu i gymryd lle adran 1 (1) fel y mae ar hyn o bryd, sef:

“Rhaid i Weinidogion Cymru, wrth arfer eu swyddogaethau, dalu sylw dyledus i ofynon”³²

(noder – byddai gan y gwelliant hwn welliant canlyniadol hefyd ar 1(2) a 2(1)(a))

Tystiolaeth gan y Dirprwy Weinidog

43. Yn ei dystiolaeth lafar i'r Pwyllgor, pan ofynnwyd iddo pam nad oedd y ddyletswydd 'sylw dyledus' hon yn berthnasol i bob penderfyniad, awgrymodd y Dirprwy Weinidog y gallai hyn beri dryswch a bod mewn perygl o wanhau diben y Mesur arfaethedig. Dywedodd y Dirprwy Weinidog y byddai'r 'ddyletswydd sylw dyledus' yn berthnasol i benderfyniadau ar lefel uchel lle y byddai'n bosibl sicrhau'r effaith fwyaf ar gyfer plant.

44. Dywedodd y Dirprwy Weinidog:

“we are proposing to bring forward a duty that targets the decisions that we think will have the greatest effect on children, and concentrate our resources for having due regard to the UNCRC on those decisions.”³³

45. Dywedodd hefyd:

“If we encompassed all decisions within the remit of the legislation, we would run the risk of diluting the effect of the

---

³¹ Y Cofnod, paragraff 44, 1 Gorffennaf 2010

³² CR 23, Tystiolaeth ysgrifenedig

³³ Y Cofnod, paragraff 26, 24 Mehefin 2010

legislation to such an extent that it became a tick-box exercise...However, if we include on the face of the proposed Measure the idea that all decisions that ever come out of the Assembly Government should be bound by the due regard duty, we could get into a situation in which no kind of strategic effect would be driven by this legislation. We would just have administrative staff ticking boxes as they went about their day-to-day business.”³⁴

46. Rhoddodd y Dirprwy Weinidog dystiolaeth ysgrifenedig ychwanegol i'r Pwyllgor ynghylch a fyddai'r ddyletswydd sylw dyledus yn rhoi rhyddid i Lywodraeth y Cynulliad osgoi'r ddyletswydd sylw dyledus pe bai am wneud hynny. Mae'r wybodaeth ychwanegol yn datgan:

“There will be no such freedom. The children’s scheme must set out what the criteria are for identifying decisions of a strategic nature. The Welsh Ministers cannot make the children’s scheme until the Assembly is content with it and has approved it.”³⁵

47. Roedd dystiolaeth bellach a gafwyd gan y Dirprwy Weinidog hefyd yn ystyried y byddai cymhwyso'r ddyletswydd yn lleihau effaith y Confensiwn. Mae'r dystiolaeth yn datgan:

“to argue that the proposed application of this duty will limit the influence of the UNCRC is in my view, to misunderstand the effect this duty will have. When *any* function is carried out by *any Minister or official* within the framework of a strategic decision (for example, in policy implementation), it will be carried out against the background of there having been a full consideration of whether that function could be, and is going to be, exercised so as to give greater effect to the 58 substantive rights and obligations in the UNCRC and its Optional Protocols”.³⁶

---

³⁴ Y Cofnod, paragraff 21, 24 Mehefin 2010

³⁵ Papur Pwyllgor Deddfwriaeth Rhif 5: LC(3)-16-10 Papur 4 i'w nodi, 30 Medi 2010

³⁶ Papur Pwyllgor Deddfwriaeth Rhif 5: LC(3)-17-10 Papur 3, 7 Hydref 2010

Ein barn ni

Mae'r Pwyllgor wedi ystyried y dystiolaeth a roddwyd ac mae'n cytuno bod y geiriad presennol yn ddryslud a chymhleth ac mae'n credu bod yr ymadrodd 'penderfyniadau o natur strategol' yn cyfyngu ac yn gyfyng. Mae'r Pwyllgor yn siomedig nad yw'r 'ddyletswydd sylw dyledus' a osodir ar Weinidogion Cymru yn y Mesur arfaethedig yn cyfateb i'r dyletswyddau a osodwyd arnynt o ran cyfle cyfartal a datblygu cynaliadwy yn Neddf Llywodraeth Cymru 2006 sy'n gymwys wrth arfer eu swyddogaethau.

Argymhelliad 1:

Mae'r Pwyllgor yn argymhell y caiff y Mesur arfaethedig ei ddiwygio i gynnwys y geiriau canlynol neu eiriau tebyg yn adran 1(1) 'Rhaid i Weinidogion Cymru, wrth arfer eu swyddogaethau, dalu sylw dyledus i ofynion ... [Rhan 1 o'r Confensiwn a'r Protocolau Dewisol fel y nodir yn adran 1(1) o'r Mesur drafft presennol], a bod gwelliannau canlyniadol yn cael eu gwneud i'r Mesur arfaethedig i adlewyrchu'r argymhelliad hwn.

5. Adran 2 – Cynllun y plant

Cefndir

48. Mae'r ddyletswydd i roi 'sylw dyledus' wedi'i phlethu â dyletswydd ar Weinidogion Cymru i wneud cynllun plant, ac mae adran 2 yn nodi y bydd y cynllun plant yn gorfod nodi:

- y meini prawf y byddant yn eu cymhwyso er mwyn penderfynu pa rai o'u penderfyniadau sy'n benderfyniadau strategol eu natur (fel y nodir yn adran 1 (2)), a
- trefniadau Gweinidogion Cymru at ddiben sicrhau cydymffurfiaeth â'r ddyletswydd "sylw dyledus" sy'n ganolog i adran 1.

49. Pwrpas cynllun y plant yw sicrhau tryloywder y prosesau a ddilynir i gydymffurfio â'r ddyletswydd i roi sylw dyledus, a bod y prosesau hynny yn rhai cadarn, y cânt eu profi drwy ymgynghoriad a bydd yn rhaid iddynt fod yn dderbyniol i'r Cynulliad. Bydd yn rhaid i'r cynllun hefyd nodi meini prawf ynghylch y math o benderfyniadau sy'n strategol eu natur.

Tystiolaeth gan dystion

50. Clywodd y Pwyllgor dystiolaeth gan dystion a gafodd eu cydgysylltu gan Ysgol y Gyfraith, Prifysgol Abertawe, fod cynllun y plant yn gosod:

“an additional requirement to produce a formal scheme seems an unnecessary burden of administration, carrying with it a risk that the text of the scheme might become the focus of attention to the detriment of thinking about concrete actions to achieve change”³⁷.

51. Os caiff adran 1(1) ei newid i gymhwyso i gael sylw dyledus wrth 'arfer eu swyddogaethau', mae'r dystion hyn yn credu nad yw'n ofynnol cael cynllun y plant.

52. Fodd bynnag, nid oedd unrhyw dystiolaeth arall yn cyfeirio at ddileu Cynllun y Plant. Roedd y rhan fwyaf o'r dystiolaeth yn canolbwyntio ar y ddarpariaeth o dan adran 2(1)(a) sy'n datgan y

---

³⁷ CR23, Written Evidence

dylai'r cynllun "nodi'r meini prawf y byddant [Gweinidogion Cymru] yn eu cymhwyso er mwyn penderfynu pa rai o'u penderfyniadau sy'n benderfyniadau strategol eu natur".

53. Cafwyd barn gymysg o ran penderfynu pa benderfyniadau sy'n strategol eu natur. Cyflwynodd naw o'r ymgynghoreion a'r tystion eu dehongliadau eu hunain o'r hyn yw ystyr penderfyniau strategol eu natur, ac nid oedd yr un ohonynt yn gyson â'i gilydd. Ceir rhai enghreifftiau isod o'r diffiniadau amrywiol hyn.

54. Dywedodd UNICEF UK bod penderfyniad strategol ei natur yn golygu:

"a decision that sets the direction, course of action and parameters for how to exercise ministerial functions."³⁸

55. Roedd Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy o'r farn mai penderfyniadau strategol eu natur yw'r penderfyniadau hynny sy'n ymwneud â pholisïau, er iddo nodi bod geiriad y Mesur arfaethedig yn ddigon clir ac eang yn ei farn ef.³⁹

56. Barn NASUWT yw mai penderfyniad strategol ei natur yw:

"any decision that relates to policies, policy areas or service areas that affect, impact on, or involve children and those that work with, or on behalf of, children and young people"⁴⁰

57. Cafwyd tystiolaeth bellach o'r dryswch hwn gan dystion a gafodd eu cydgysylltu gan Ysgol y Gyfraith, Prifysgol Abertawe. Cynhaliwyd gweithdy gyda nifer o arbenigwyr ym maes hawliau plant, gan gynnwys academyddion ac ymarferwyr. Cyflwynwyd amrywiaeth o sefyllfaoedd iddynt, ac wrth fabwysiadu methodoleg astudiaeth achos, canfuwyd eu bod yn treulio cryn amser yn ystyried a oedd penderfyniad yn un 'strategol' ai peidio. Dywedwyd:

"A lot of the group's discussion time was spent trying to determine whether the decisions that were being taken within those scenarios fell within the definition of a 'decision of a strategic nature', rather than focusing, as was the real intention

---

³⁸ CR 6, Tystiolaeth ysgrifenedig

³⁹ CR 7, Tystiolaeth ysgrifenedig

⁴⁰ CR 11, Tystiolaeth ysgrifenedig

of the case study, on deciding what rights there were and their implications within the context of the case study itself.”⁴¹

58. Aethant ymlaen i ddweud: “due to the confusion over what constitutes a ‘strategic decision’, the majority of workshop participants felt that a clear definition of what ‘decisions of a strategic nature’ should be specified on the face of the proposed Measure as opposed to the criteria being set out in the children’s scheme.”⁴²

59. Roedd llawer o’r tystion yn cytuno â hyn. Dywedodd y Cynghorydd Alana Davies, Cyngor Bwrdeistref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr y byddai’n well ganddi weld nifer o enghreifftiau a fyddai’n cael eu hystyried yn benderfyniadau strategol, yn ogystal â rhai na fyddai’n cael eu hystyried yn benderfyniadau strategol.⁴³

60. Roedd Plant yng Nghymru o’r farn ei bod yn hanfodol mynd i’r afael â hyn a bod ystyr y cysyniad o ‘benderfyniadau strategol eu natur’ yn cael ei egluro a’i roi ar wyneb y Mesur”.⁴⁴

61. Er mwyn creu deddfwriaeth a fyddai’n hyrwyddo hawliau plant a phobl ifanc ac er mwyn bod yn dryloyw, dywedodd Gwasanaeth Eiriolaeth Ieuenctid Cenedlaethol Cymru (NYAS) bod angen diffiniad clir o’r hyn yw penderfyniadau ‘strategol eu natur’.⁴⁵

62. O 32 o ymatebion a gafwyd i’r holiadur ymgynghori ar gyfer plant a phobl ifanc, roedd 84 y cant o’r farn y dylai’r Mesur arfaethedig ddweud yn union pa fathau o ‘benderfyniadau pwysig’ yr effeithir arnynt.

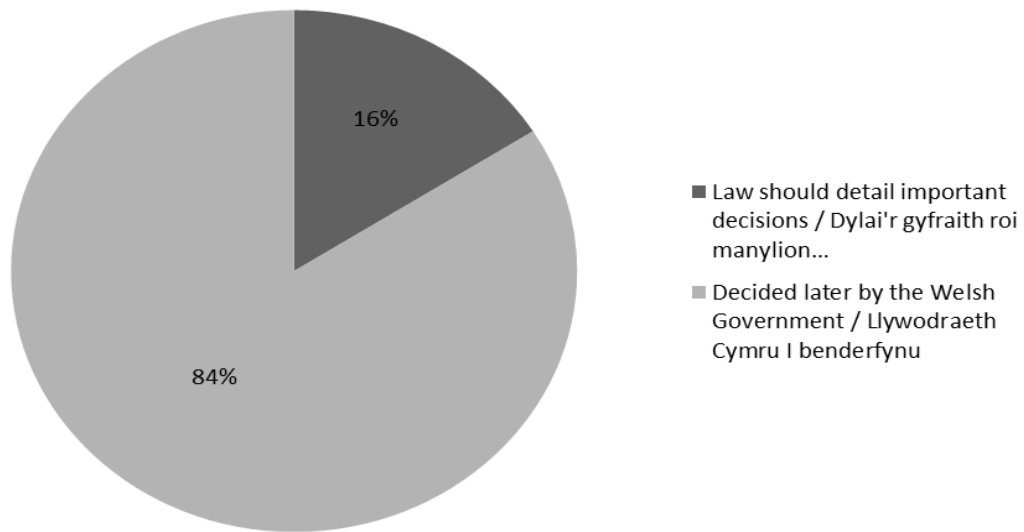
⁴¹ Y Cofnod, paragraff 190, 23 Medi 2010

⁴² CR 23, Tystiolaeth ysgrifenedig

⁴³ CR 1, Tystiolaeth ysgrifenedig

⁴⁴ CR 19, Tystiolaeth ysgrifenedig

⁴⁵ Y Cofnod, paragraff 102, 23 Medi 2010

63. Dywedodd Bethan Adshead, cynrychiolydd ifanc o'r Ddraig Ffyni:

"I think the new law should say what sort of decisions will be made and when, and we should know how they are going to affect us as young people."⁴⁶

64. Dywedodd Comisiynydd Plant Cymru:

"I think that we need some clarity within the proposed Measure about what constitutes a strategic decision. I have had a lawyer looking at this, and we have had endless fun describing and trying to define what a strategic decision might be."⁴⁷

65. Dywedodd hefyd:

"I would like some definition of the baseline for what constitutes a strategic decision, and I would like that in the proposed Measure."⁴⁸

66. Os na roddir diffiniad o 'benderfyniad strategol' yn y Mesur arfaethedig, mynegodd bryderon hefyd y gallai fod yn ymdrech i gynllun y plant benderfynu beth ydyw.

⁴⁶ Y Cofnod, paragraff 22, 23 Medi 2010

⁴⁷ Y Cofnod, paragraff 106, 8 Gorffennaf 2010

⁴⁸ ibid, paragraff 161

“When you think about the next stage of this, which is the scheme that is being proposed, unless you define up front what the strategic decisions are, the scheme will struggle to determine that. So, it needs to be on the face of the proposed Measure.”⁴⁹

67. Nododd Grŵp Monitro'r Confensiwn fod y Memorandwm Esboniadol sy'n cydfynd â'r Mesur arfaethedig yn datgan 'Bydd yn rhaid i'r cynllun hefyd nodi meini prawf fel bod tryloywder ac eglurder ynghylch y math o benderfyniadau sy'n strategol eu natur. Gan eu bod yn rhan o gynllun y plant, ymgynghorir ar y trefniadau hynny hefyd a bydd yn rhaid i'r Cynulliad eu cymeradwyo.' Dywedodd Grŵp Monitro'r Confensiwn “With respect we think it wildly optimistic of the Deputy Minister to hope (in his evidence to the Legislation Committee on the 24 June) for an open transparent and inclusive discussion about this.”⁵⁰

68. Mewn tystiolaeth ychwanegol i'r Pwyllgor, dywedodd CLILC:

“[We] believe that a definition should be on the face of the Measure to ensure clarity and to ensure all Ministers follow the same criteria”⁵¹.

69. Mynegodd y Gymdeithas bryderon hefyd o ran y potensial i benderfyniadau strategol cael eu hystyried yn benderfyniadau ar lefel uchel am amcanion hirdymor, yn hytrach na phenderfyniadau o ddydd i ddydd, a dywedodd hefyd bod hyn wedi arwain at wahaniaethu rhwng yr hyn a gaiff ei wneud gan uwch swyddogion a Gweinidogion Cymru a'r hyn a gaiff ei wneud gan swyddogion is. Dywedodd CLILC:

“this worries us very much, since the vast majority of interactions between WAG and the public, including children and young people, are with WAG officials at relatively low or middle level, not Ministers or their senior advisers.”⁵²

Tystiolaeth gan y Dirprwy Weinidog

70. Yn y dystiolaeth bellach gan y Dirprwy Weinidog, mae'n datgan na fydd dim rhyddid i osgoi'r 'ddyletswydd sylw dyledus' yn seiliedig ar yr ymadrodd 'penderfyniadau strategol eu natur'. Mae'r llythyr yn

---

⁴⁹ Y Cofnod, paragraff 195, 8 Gorffennaf 2010

⁵⁰ CR 2, Tystiolaeth ysgrifenedig

⁵¹ CR 3A, Tystiolaeth ysgrifenedig

⁵² CR 3, Tystiolaeth ysgrifenedig

datgan: “The children’s scheme must set out what the criteria are for identifying decisions of a strategic nature. The Welsh Ministers cannot make the children’s scheme until the Assembly is content with it and has approved it.”⁵³

71. Aiff y dystiolaeth ychwanegol a ddarparodd y Dirprwy Weinidog ymlaen i ddatgan:

“Decisions of a strategic nature’ carries a natural meaning in ordinary language and describes a *type* of decision, irrespective of the subject matter to which the decision relates.”⁵⁴

72. Er mwyn cynorthwyo rhywun na wyddai a oedd penderfyniad yn un strategol ei natur, mae’n parhau i esbonio bod angen i’r meini prawf fod yn llawer mwy manwl ac eglurhaol y gellir eu nodi ar wyneb darn o deddfwriaeth.⁵⁵

73. Mae Atodiad A o’r dystiolaeth ychwanegol yn datgan:

“Hyd y gwyddom ni dyma'r diffiniad cyntaf a'r unig ddiffiniad o benderfyniad strategol o fewn cyfraith y DU. Caiff y meini prawf ar gyfer pennu penderfyniad strategol eu datblygu ar y cyd â phartneriaid allanol ac â phlant a phobl ifanc.”⁵⁶

74. Mae Atodiad A o’r dystiolaeth ychwanegol hefyd yn datgan y bydd yr ymadrodd “penderfyniadau strategol eu natur” yn ‘cynnwys unrhyw benderfyniadau strategol a wneir gan swyddogion, er enghraifft ynghylch prosesau recriwtio staff.’⁵⁷

75. Mewn cysylltiad â’r diffiniadau amrywiol o ‘benderfyniadau strategol’ a gafodd y Pwyllgor mewn tystiolaeth, dywedodd y Dirprwy Weinidog “differing interpretations of legal wording are par for the course. That is how law is made”. Aeth y Dirprwy Weinidog yn ei flaen i ddweud y caiff cynllun y plant ei ddefnyddio i gael cytundeb a dehongliad synhwyrol a deallus⁵⁸.

---

⁵³ Papur Pwyllgor Deddfwriaeth Rhif 5: LC(3)-17-10 Papur 3, 7 Hydref 2010

⁵⁴ *ibid*

⁵⁵ Papur Pwyllgor Deddfwriaeth Rhif 5: LC(3)-17-10 Papur 3, 7 Hydref 2010

⁵⁶ Papur Pwyllgor Deddfwriaeth Rhif 5: LC(3)-17-10 Papur 3: Atodiad A, 7 Hydref 2010

⁵⁷ *ibid*

⁵⁸ Y Cofnod, paragraff 67, 7 Hydref 2010

Ein barn ni

Mae'r Pwyllgor o'r farn bod yr ymadrodd 'penderfyniadau strategol' yn annigonol ac nad yw'n ddefnyddiol i bobl sy'n monitro effaith y ddeddfwriaeth hon. Os caiff argymhelliad 1 ei dderbyn, mae'r Pwyllgor o'r farn y bydd hyn yn sicrhau y caiff y mater hwn ei ddatrys, ond os na chaiff argymhelliad 1 ei dderbyn, mae'r Pwyllgor yn gwneud yr argymhelliad canlynol:

Argymhelliad 2:

Mae'r Pwyllgor yn argymhell y dylai manylion yr hyn a gaiff ei ystyried yn 'benderfyniad strategol' gael ei gynnwys ar wyneb y Mesur arfaethedig.

6. Adran 3 – Llunio a chyhoeddi'r cynllun

Cefndir

76. Mae Adran 3 o'r Mesur arfaethedig yn cynnwys darpariaethau ynghylch llunio a chyhoeddi'r Cynllun Plant ac mae'r adran yn nodi'r dogfennau y mae angen i Weinidogion Cymru eu hystyried wrth wneud, ail-wneud neu adolygu'r cynllun.

77. Rhaid i fersiwn drafft o'r Cynllun gael ei osod gerbron Cynulliad Cenedlaethol Cymru a'i gymeradwyo ganddo cyn y gall Gweinidogion Cymru ei wneud. Cyn i'r drafft gael ei osod yn y Cynulliad, rhaid i Weinidogion Cymru gyhoeddi'r drafft ac ymgynghori arno. Mae Adran 3 (4) yn ei gwneud yn ofynnol i'r ymgynghoriad gynnwys plant a phobl ifanc a Chomisiynydd Plant Cymru ynghyd â phobl neu gyrff eraill sy'n briodol ym marn Gweinidogion Cymru.

Tyssiolaeth gan dystion

78. Roedd llawer o'r dystiolaeth yn ymwneud ag adran 3 yn gysylltiedig â'r gofyniad i ymgynghori a geir o dan adran 3(4).

79. Holodd rhai dystion a ddylid ymgynghori â phlant, pobl ifanc a phobl a chyrrff priodol ac a ddylent gymryd rhan yn y gwaith o ddatblygu cynllun y plant yn hytrach nag ymgynghori â hwy ar ôl cyhoeddi'r cynllun drafft.

80. Dywedodd Grŵp Monitro'r Confensiwn:

“in our response to the pre-legislative consultation we said that we felt strongly that only consulting with children and young people and the public after the scheme had been settled was too late. We would like to see a more inclusive approach, as reflected in the Government of Wales Act 2006, with children, young people, adults and appropriate bodies involved in the development of that scheme. In a sense, that is why we said that it was too late; we would like to see something that ensures that children, young people and appropriate agencies are involved in developing the scheme.”⁵⁹

---

⁵⁹ Y Cofnod, paragraff 93, 1 Gorffennaf 2010

81. Pan gafodd ei holi a ddylai rhanddeiliaid allanol fod yn rhan o'r gwaith o ddrafftio cynllun y plant, fel yr awgrymodd Grŵp Monitro'r Confensiwn, dywedodd y Comisiynydd Plant:

“That is good practice. There is also a lot of expertise out there that needs to be drawn down. The monitoring group is right. Expertise is available and the Government would be foolish to ignore it.”⁶⁰

82. Roedd CLILC o'r farn bod gwerth mewn cynnal ymgynghoriad cyn cyhoeddi cynllun y plant ac wedyn. Pan ofynnwyd a fyddai am fod yn rhan o ymgynghoriad ar y cynllun drafft, dywedodd CLILC:

“I think that it is entirely proper to do that. We work closely with the Welsh Assembly Government on a variety of issues, and it consults us and we co-produce some work. We are entirely happy to be involved with that, and I think that other stakeholders probably should be involved as well.”⁶¹

83. Pan ofynnwyd a oedd yn rhy hwyr i ymgynghori ar ôl cyhoeddi'r cynllun drafft, dywedodd CLILC:

“No, not necessarily; it depends on how you handle the consultation before publication. Both consultations are probably appropriate.”⁶²

84. Aeth ymlaen i ddweud:

“Sometimes, when consultation documents come out, people can have a view that it is the finished article. Having an opportunity to shape and influence what comes out for consultation means that, sometimes, you can get it as right as you can by the time it is ready for consultation. Obviously, there were concerns about the first draft of the proposed Measure, and those concerns have been addressed in taking this forward. Having that early engagement means that some of those concerns and issues can be addressed at an early stage rather than after the fact. It enables you to tease out some of

---

⁶⁰ Y Cofnod, paragraff 228, 8 Gorffennaf 2010

⁶¹ Y Cofnod, paragraff 206, 1 Gorffennaf 2010

⁶² *ibid*, paragraff 208

the more difficult issues that sometimes cannot have a full airing as part of a consultation process.”⁶³

85. Roedd rhai tystion hefyd o’r farn y dylai’r Mesur arfaethedig gynnwys ymrwymiad i wrando’n ystyrion ar yr hyn sydd gan blant, pobl ifanc a’u cynrychilwyr i’w ddweud.

86. Dywedodd y Comisiynydd Plant:

“there is a whole issue about how Government consults and listens. How children and young people understand that they have been listened to is a critical part of this, so I think that an amendment is required to make that happen.”⁶⁴

87. Soniodd CLILC am yr amrywiaeth o gynlluniau sydd gan Lywodraeth Cynulliad Cymru ar waith i ymgynghori â phlant a phobl ifanc, ond dywedodd:

“With regard to consultation with children and young people, all we want to do is ensure that, enshrined in this, is a commitment to listen meaningfully to what children and young people have to say about it...we want to ensure that it is not just a tick-box exercise in which you can just say that you have talked to children and young people. We want to ensure that it is a key part of this and that they are meaningfully engaged in the process.”⁶⁵

88. Roedd UNICEF UK yn cytuno â’r farn hon:

“It will be very important not only to consult with all relevant stakeholders but to consult them early. It would be ideal to start consulting them as early as when the scheme is being developed.”⁶⁶

89. Fodd bynnag, roedd Grŵp Monitro’r Confensiwn o’r farn bod y Mesur arfaethedig fel mae wedi’i ddrafftio, yn ddigonol, a dywedodd:

“Ordinary public law, that is, case law that is under judicial review, has established that where there is a duty to consult, the statutory consulter must take some notice of the responses

---

⁶³ Y Cofnod, paragraff 209, 1 Gorffennaf 2010

⁶⁴ Y Cofnod, paragraff 230, 8 Gorffennaf 2010

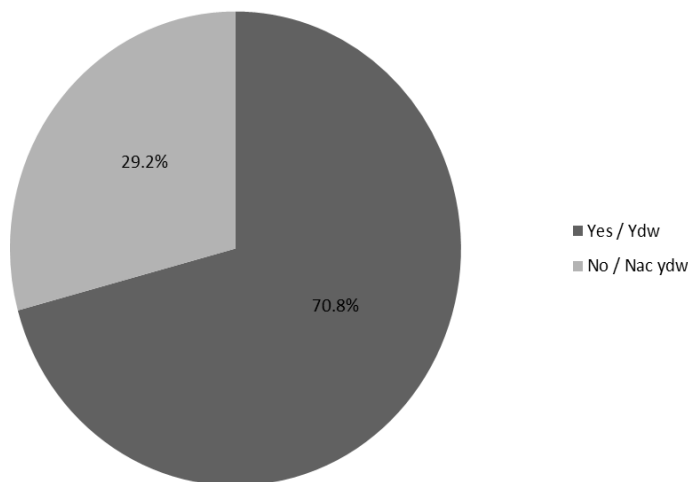
⁶⁵ Y Cofnod, paragraff 215, 1 Gorffennaf 2010

⁶⁶ Y Cofnod, paragraff 25, 15 Gorffennaf 2010

to the consultation and show that they have had regard to them. Otherwise, there are issues about process and perhaps about the rationality of the ultimate decision that could undermine its legality in terms of judicial review. My response as a public lawyer would be, 'Yes, you do have to, so maybe you don't need to have a specific statutory duty'. However, there are examples, which I do not have to hand, elsewhere in the statute book of an express duty to have regard to the responses of consultees.”⁶⁷

90. Gwnaeth rhai tystion sylwadau am y rhestr o'r bobl yr ymgynghorwyd â hwy o dan adran 3(4). Roedd Christian Action Research⁶⁸, Cynghrair Efengylaidd Cymru⁶⁹ a Care for the Family⁷⁰ o'r farn y dylid cyfeirio at rieni ar wyneb y Mesur arfaethedig fel grŵp y dylid ymgynghori â hwy yn y rhestr o dan adran 3(4).

91. Gofynnwyd i blant a phobl ifanc: “Pan fydd Llywodraeth Cymru'n newid yr hyn sydd yn y Cynllun Plant, bydd yn rhaid iddi ofyn i blant a phobl ifanc am eu barn a'u syniadau. A ydych yn credu y dylai'r Llywodraeth ofyn i unrhyw un arall am eu barn? 'Ydw' oedd ymateb y rhan fwyaf o'r plant a'r bobl ifanc.

⁶⁷ Y Cofnod, paragraff 95, 1 Gorffennaf 2010

⁶⁸ CR 12, Tystiolaeth ysgrifenedig

⁶⁹ CR 16, Tystiolaeth ysgrifenedig

⁷⁰ CR 20, Tystiolaeth ysgrifenedig

92. Pan ofynnwyd iddynt pwy arall y dylid ymgynghori â hwy, roedd yr ymateb gan blant a phobl ifanc yn cynnwys rhieni / gwarcheidwaid, perthnasau, gweithwyr cymdeithasol, oedolion, athrawon ac ati.

93. Fodd bynnag, roedd y rhan fwyaf o'r tystion yn fodlon â'r rhestr o ymgynghoreion ac o'r farn y byddai creu rhestr benodol o gyrff priodol eraill yn arwain at hepgor rhai neu at drafodaeth hir am bwy ddylid neu na ddylid eu cynnwys ar y rhestr o ymgynghoreion.

94. Roedd Grŵp Monitro'r Confensiwn o'r farn bod lle i'r rhestr o gyrff ymgynghori barhau i dyfu a newid, ac roedd yn gobeithio bod strwythurau eisoes wedi eu sefydlu i ymgysylltu ag arbenigwyr ar y confensiwn. Dywedodd hefyd:

“Including too much detail on the face of the proposed Measure at this stage could hamper implementation at a later date, but we would hope that Welsh Ministers would engage with external stakeholders as they have done, and as they do currently.”⁷¹

95. Cytunodd CLILC y dylai'r Comisiynydd Plant gael ei nodi ar wyneb y Mesur arfaethedig gan mai ato ef y mae plant yn troi os ydynt yn pryderu am rai o'r materion hyn, ond roedd o'r farn y byddai'n beryglus rhestru ymghynghoreion eraill gan y gallai arwain at eithrio rhai grwpiau arbennig a rhai pobl. Dywedodd:

“If you keep it as broad as possible, referring to external stakeholders, for example, that leaves enough scope for people to be consulted. You have also got to bear in mind that, hopefully, this legislation will stand the test of time, and new organisations for children and young people may spring up that we would certainly not want to exclude from the consultation.”⁷²

Tystiolaeth gan y Dirprwy Weinidog

96. Dywedodd y Dirprwy Weinidog:

---

⁷¹ Y Cofnod, paragraff 107, 1 Gorffennaf 2010

⁷² *ibid*, paragraff 214

“there will be further consultation with all stakeholders on drawing up the scheme in an attempt to get a robust, clear and transparent understanding”⁷³

97. Dywedodd Marcus Hill, Cynghorwr Polisi Arbenigol:

“we will develop the scheme with stakeholders. They will include children and young people”⁷⁴

98. Wrth gael ei holi a ddylai’r Mesur arfaethedig gael ei ddiwygio i gynnwys darpariaeth i dalu sylw i ymatebion ymgynghoriad, dywedodd y Dirprwy Weinidog:

“I do not believe that anything needs to be said on the face of the proposed Measure in order to change the way that we respond to consultation, because Welsh Ministers are already under a public law duty to take proper account of the responses that they receive.”⁷⁵

99. Dywedodd y Dirprwy Weinidog y byddai perygl o hepgor rhai wrth gynnwys rhestr o ymgynghoreion ar wyneb y Mesur arfaethedig, a gallai hyn arwain at broblemau yn y dyfodol. Dywedodd y Dirprwy Weinidog fod y Comisiynydd Plant wedi cael ei gynnwys, gan fod hynny yn rhan annatod o bopeth a wneir mewn cysylltiad â phlant a phobl ifanc, ond bod hyblygrwydd o hyd:

“[to] respond to circumstance and how those circumstances affect children and young people. So, we do not think that it would be appropriate to have a prescriptive list published at the moment because I would bet my mortgage that, at some point or other, we would find that list to be inadequate, unfair or inflexible in some way.”⁷⁶

100. Pan ofynnwyd yn benodol am gynnwys rhieni yn y rhestr o ymgynghoreion ar wyneb y Mesur, dywedodd y Dirprwy Weinidog nad oedd yn gallu gweld sut y byddai hyn yn ychwanegu unrhyw beth, ac ychwanegodd:

---

⁷³ Y Cofnod, paragraff 55, 24 Mehefin 2010

⁷⁴ *ibid*, paragraff 56,

⁷⁵ Y Cofnod, paragraff 91, 24 Mehefin 2010

⁷⁶ *ibid*, paragraff 86

“It leads to us having to be careful about children who live in various other forms of family units or who are looked after”⁷⁷

101. Dywedodd y Dirprwy Weinidog hefyd:

“you would have to get into another definition argument about who exactly we were talking about. The other point is that the rights of parent are protected by the convention of Human Rights. It is illegal for public authorities to act incompatibly with the rights of parents. So parents are protected there. The third point I would make is that this law is about the rights of children and young people, not adults.”⁷⁸

Ein barn ni

Mae'r Pwyllgor yn cydnabod bod y rhan fwyaf o'r dystiolaeth o blaid ymgynghori ar gynllun y plant ar ei ffurf drafft cyn ei gyhoeddi. Mae'r Pwyllgor wedi ystyried dystiolaeth y Dirprwy Weinidog hefyd. Fodd bynnag, mae'r Pwyllgor o'r farn bod hyn yn fater y mae angen ei ystyried ac mae'n gwneud yr argymhelliad a ganlyn.

Argymhelliad 3:

Mae'r Pwyllgor yn argymhell bod dyletswydd yn cael ei hychwanegu at wyneb y Mesur arfaethedig, i ymgynghori â phlant, pobl ifanc a rhanddeiliaid perthnasol a'u cynnwys yn y gwaith o ddatblygu cynllun y plant cyn ei gyhoeddi ar ffurf drafft.

Ystyriodd y Pwyllgor hefyd y dystiolaeth sy'n awgrymu y dylai'r Mesur arfaethedig gynnwys y gofyniad i ystyried canlyniadau unrhyw ymgynghoriad a gynhelir. Nododd y Pwyllgor honiad y Dirprwy Weinidog y byddai hyn yn cael ei gynnwys o fewn dyletswydd cyfraith gyhoeddus gyffredinol, ond mae o'r farn bod angen sôn am hyn yn benodol ar wyneb y Mesur arfaethedig.

Argymhelliad 4:

Mae'r Pwyllgor yn argymhell bod adran 3 yn cael ei ddiwygio i sicrhau y dylid rhoi ystyriaeth a sylw dyledus i ganlyniadau unrhyw ymgynghoriad wrth ddatblygu cynllun y plant.

---

⁷⁷ Y Cofnod, paragraff 149, 7 Hydref 2010

⁷⁸ *ibid*, paragraff 158

Mae'r Pwyllgor yn nodi'r dystiolaeth ynghylch cynnwys ymgynghoreion eraill o dan adran 3(4). Mae'r Pwyllgor wedi ystyried y mater hwn yn ddifrifol ac mae'n cydnabod bod hwn yn un maes sydd o ddiddordeb i lawer o bobl a sefydliadau. Mae'r Pwyllgor yn cytuno â'r dystiolaeth a gyflwynwyd sy'n nodi y gall y sefydliadau sydd â diddordeb yn y maes newid yn rheolaidd, ac ni fyddai am i rai grwpiau gael eu heithrio o ymgynghoriadau perthnasol. Fodd bynnag, mae'r Pwyllgor yn cytuno y dylid darparu er mwyn sicrhau y cynhelir ymgynghoriad â'r partïon a restrir yn Erthygl 5 o Gonfensiwn y Cenedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn.

Argymhelliad 5:

Mae'r Pwyllgor yn argymhell bod y ddyletswydd i ymgynghori a nodir o dan 3(4) yn cael ei diwygio i gynnwys y canlynol (fel y nodir o dan Erthygl 5 o'r Confensiwn):

(-) Rhieni neu, lle y mae'n berthnasol, aelodau o'r teulu estynedig neu'r gymuned fel y darperir gan arferion lleol, gwarcheidwaid cyfreithiol neu bersonau eraill sy'n gyfreithiol gyfrifol dros y plentyn.

7. Adran 4 - Adroddiadau

Cefndir

102. Mae Adran 4 o'r Mesur arfaethedig yn rhoi dyletswydd ar Weinidogion Cymru i adrodd bob pum mlynedd ar sut maent hwy a'r Prif Weinidog wedi cydymffurfio â'r ddyletswydd i roi sylw dyledus. Mae'r terfynau amser wedi'u dewis i gydymffurfio â'r cyfnodau y bydd y DU yn rhoi adroddiad i Bwyllgor y Cenhedloedd Unedig ar gynnydd yn y DU a'r amser y mae'r gwledydd datganoledig wedi dewis darparu eu hadroddiadau eu hunain. Byddai hyn yn caniatáu i adroddiad Gweinidogion Cymru gael ei gynnwys yn adroddiad y DU.

103. Fodd bynnag, mae darpariaeth yn y Mesur arfaethedig sy'n caniatáu i gynllun y plant newid y cyfnod adrodd ar gyfer adroddiadau Gweinidogion Cymru. Gellid defnyddio'r ddarpariaeth hon pe bai, er enghraifft, y cyfnodau ar gyfer adroddiad y DU i Bwyllgor y Cenhedloedd Unedig yn newid, neu pe ystyrid ei bod yn briodol i Weinidogion Cymru roi adroddiadau yn amlach.

104. Bydd yn rhaid cyhoeddi adroddiadau Gweinidogion Cymru a'u gosod gerbron y Cynulliad.

Tystiolaeth gan dystion

105. Roedd y dystion yn fodlon â'r terfyn amser o bum mlynedd ar gyfer cyflwyno adroddiadau. Roedd CLILC yn cytuno bod y cylch adrodd o bum mlynedd yn unol â gofynion adrodd pwyllgor y Cenhedloedd Unedig, a bod hyn yn synhwyrol, felly.⁷⁹

106. Dywedodd hefyd:

“There will be a need for regular feedback and updates on progress, but that does not necessarily need to be included in the proposed Measure. Five years is a reasonable timeframe for formal reports.”⁸⁰

107. Cytunodd Grŵp Monitro'r Confensiwn hefyd a dywedodd mai'r terfyn amser o bum mlynedd oedd: “the minimum requirement to fit in with the reporting process of the UN Committee on the Rights of the

---

⁷⁹ Y Cofnod, paragraff 222, 1 Gorffennaf 2010

⁸⁰ *ibid*

Child, and it makes sense for the reporting cycle of the Welsh Assembly Government to fit in with that.”⁸¹

108. Fodd bynnag, roedd y rhan fwyaf o’r tystion o’r farn y dylai adroddiadau interim gael eu cyhoeddi er mwyn sicrhau bod Llywodraeth Cymru yn cadw cofnod systematig o’r hyn sy’n digwydd ac yn cyhoeddi’r wybodaeth ddiweddaraf am gynnydd yn ogystal â sicrhau nad oedd gwaith drafftio mawr yn gorfod digwydd bob pum mlynedd.

109. Nododd Grŵp Monitro’r Confensiwn y byddai’r cylch o bum mlynedd yn debygol o ymestyn y tu hwnt i hyd swyddi’r Gweinidogion, ac y byddai hyn yn galw am ddefnyddio swyddogaeth graffu’r Cynulliad. Dywedodd:

“We think that this is where the Assembly’s scrutiny role has an opportunity to be bolstered and developed... we believe that within the five-year period there should be an opportunity for the Assembly to call for additional reports.”⁸²

110. Er bod Comisiynydd Plant Cymru yn fodlon ar y terfyn amser o bum mlynedd ar gyfer cyflwyno adroddiad, awgrymodd y dylid cyhoeddi adroddiadau blynyddol. Dywedodd:

“Tying the monitoring cycle in with the UNCRC cycle makes sense, but I would be looking for something annual—and my annual report plays a part in that. That is to ensure that we are not waiting five years for this to happen. This is about what is happening in Wales, what improvements are being driven through for children, and that information is being held, managed and debated systemically.”⁸³

111. Esboniodd hefyd y dylai adroddiadau interim lywio’r adroddiadau pum mlynedd, “so that we do not get to the UN committee in Geneva every five years with a massive drafting task to do because we have not made this happen systematically.”⁸⁴

112. Codwyd y mater o adolygiad barnwrol ac atebolrwydd nifer o weithiau yn ystod y sesiynau tystiolaeth. Roedd llawer o’r dystiolaeth a

---

⁸¹ Y Cofnod, paragraff 99, 1 Gorffennaf 2010

⁸² *ibid*

⁸³ Y Cofnod, paragraff 232, 8 Gorffennaf

⁸⁴ *ibid*

gasglwyd tra roedd y Pwyllgor yn trafod y Mesur arfaethedig yn ystyried a oedd y trefniadau adrodd yn ffordd effeithiol o fonitro a chraffu, ynteu a oedd angen diwygio'r Mesur arfaethedig i ystyried gwneud iawn cyfreithiol ac adolygiad barnwrol.

113. Roedd UNICEF UK yn cydnabod y byddai canlyniadau'r Mesur arfaethedig yn destun gwaith craffu seneddol, ac y bydd cyflwyno adroddiad i Bwyllgor y Cenhedloedd Unedig yn caniatáu i bartïon sydd â diddordeb fonitro'r Mesur arfaethedig a chraffu arno, ond barn UNICEF UK am y Mesur arfaethedig oedd:

“[it] falls short of the full incorporation of the convention and children having their rights under the convention as legal rights that they could use as stand-alone rights in a court of law, which is what that UN committee would ideally have liked to see.”⁸⁵

114. Roedd CLILC hefyd o'r farn bod y broses o ddwyn Gweinidogion Cymru i gyfrif yn aneglur ac y byddai am weld ychydig o eglurder. Nododd hefyd, “[it] is a very complex process for a child or young person to understand with regard to how they could challenge that and what support mechanisms would be available.”⁸⁶

115. Soniodd Comisiynydd Plant Cymru am ei swyddogaeth o ddwyn Gweinidogion Cymru i gyfrif:

“The children’s commissioner can review and make recommendations and representations as well as call the Government to account by asking it to explain how and why it made a decision and why it did not have due regard for something, if that were the case. So, I can make that happen—I can call the Government in and make recommendations and it has to decide how it will respond to me and tell me what it would do if it agreed with me. If it did not agree with me, it would have to outline its reasons for not doing so. So, I have the ability to do that with regard to any devolved function, but I do not have that ability with regard to non-devolved matters.”⁸⁷

---

⁸⁵ Y Cofnod, paragraff 70, 15 Gorffennaf 2010

⁸⁶ Y Cofnod, paragraff 231, 1 Gorffennaf 2010

⁸⁷ Y Cofnod, paragraff 182 a 183, 8 Gorffennaf 2010

116. Dywedodd y Comisiynydd Plant, “the issue of legal redress is really significant. We have a bit of a problem with that in the proposed Measure.”⁸⁸

117. Dywedodd hefyd mai ef yw’r unig lwybr sydd ar gael i blant a phobl ifanc sydd am herio’r drefn:

“The only person that they can come to at the moment is me. The children’s commissioner has powers in relation to making representation, supporting children and acting as an advocate. In some circumstances, he or she can provide financial support. At the moment, it hardly works in terms of financial support, for example. It has not happened during my time as commissioner. If it happened when Peter Clarke was commissioner, it must have been a rare event. However, the only place that they could come would be the children’s commissioner.”⁸⁹

118. Dywedodd UNICEF UK hefyd bod posibilrwydd ar gyfer swyddogaeth gryfach i’r Comisiynydd Plant, gan gynnwys cynyddu ei bwerau o ran ymdrin â chwynion unigol. Nododd UNICEF UK hefyd bod hyn yn rhywbeth y mae pwyllgor y Cenhedloedd Unedig wedi’i nodi yn ei sylwadau cloi diwethaf.⁹⁰

119. Dywedodd Grŵp Monitro’r Confensiwn ei fod o’r farn y dylai adolygiad barnwrol fod ar gael, ond ei fod yn credu mai craffu seneddol ddylai fod yn brif ddull o atebolrwydd yn y Mesur arfaethedig.⁹¹

120. Dywedodd hefyd ei fod yn pryderu am pa mor ddichonadwy y byddai adolygiad barnwrol o ran fformiwla’r ‘penderfyniadau strategol eu natur’:

“...because how do we on the outside know when a decision of a strategic nature about how functions may be exercised in future has been made? The Government thought process and the communication between officials and Ministers—their meetings and deliberations—are not made public. Cabinet minutes are published and when a specific power or duty is

---

⁸⁸ Y Cofnod, paragraff 257, 8 Gorffennaf 2010

⁸⁹ *ibid*, paragraff 259

⁹⁰ Y Cofnod, paragraff 71, 15 Gorffennaf 2010

⁹¹ Y Cofnod, paragraff 136, 1 Gorffennaf 2010

exercised there would be some sort of public record, but these internal, planning and strategy-writing type things are not so visible. So, there is a concern about accountability in relation to such judicial mechanisms perhaps being appropriate, but there is also a concern about how the Assembly is also going to exercise its parliamentary scrutiny role.”⁹²

121. Fodd bynnag, nid oedd Grŵp Monitro’r Confensiwn am weld unrhyw welliannau i’r Mesur arfaethedig o ran adolygiad barnwrol.

“we are not calling for any additions to the proposed Measure in respect of legal redress. As well as the transparency of the processes that children and young people may want to challenge, the committee will also be aware that judicial review is not the most child-friendly of legal processes and it is highly unlikely that large numbers of children and young people are going to challenge the Government through judicial review.”⁹³

122. Cyfeiriodd Grŵp Monitro’r Confensiwn at ddau achos o adolygiad barnwrol yr ymgymrodd Comisiynydd Plant Gogledd Iwerddon â hwy, a bu raid rhoi’r gorau i’r ddau achos oherwydd diffyg cyllid. Roedd y Grŵp o’r farn:

“it is important that children and young people get support from agencies and from their elected Members and can depend on the scrutiny role of the Assembly to really hold the Government to account on the rights of children and young people. In addition, if they were to use the method of legal redress open to them, a lot of support would need to be given to ensure that that was possible.”⁹⁴

123. Cytunodd NYAS nad oedd gwneud iawn yn ddewis hawdd, ac mai ychydig iawn o achosion o adolygiadau barnwrol llwyddiannus sydd i’w cael yn unrhyw faes, ond aeth ymlaen i ddweud nad oedd y ddeddfwriaeth hon yn wahanol iawn i unrhyw faes cyfreithiol arall ac mai’r prif bryder oedd sicrhau bod plant a phobl ifanc yn cael eu rhoi ar yr un maes chwarae gwastad ag oedolion. Ac roedd yn cytuno efallai ei bod yn iawn, “that the bar is set quite high to challenge that,

---

⁹² Y Cofnod, paragraff 138, 1 Gorffennaf 2010

⁹³ *ibid*, paragraff 148

⁹⁴ CR 23, Tystiolaeth ysgrifenedig

because pieces of legislation are examined closely before they are put on the statute book.”⁹⁵

124. Cafodd y Pwyllgor wybodaeth gyfreithiol hefyd a oedd yn amlinellu rhai prif bwyntiau o ran adolygiad barnwrol:

- maent yn aml yn arwain at broses ddadleuol iawn;
- nid yw ond yn caniatáu i'r rhai sydd â digon o ddiddordeb neu safbwynt gyflwyno achos;
- caiff ei rheoli gan y Rheolau Gweithdrefnau Sifil; Rhan 54 o'r Rheolau Gweithdrefnau sifil a Phrotocol cyn gweithredu sy'nodi cyfyngiadau amser caeth a gofynion gweithdrefnol eraill y mae'n rhaid eu dilyn er mwyn caniatáu i achosion barhau;
- mae'n destun cyfnod caniatad, a gallai caniatad i barhau gael ei wrthod gan y Llys;
- ateb yn ôl disgrisiwn ydyw, sy'n golygu nad oes gan ymgeisydd llwyddiannus unrhyw hawl terfynol i ateb, felly nid yw cais llwyddiannus am adolygiad barnwrol yn gwarantu canlyniad cadarnhaol i'r ymgeisydd;
- dyma'r dewis olaf a disgwylir i'r partïon fod wedi dilyn pob trywydd arall cyn cychwyn ar y llwybr hwn;
- mae'n ddrud iawn, ac mae'r gallu i hawlio arian cyfreithiol cyheoddus yn dod yn fwy ac yn fwy anodd i'w gael; a
- nid yw bob amser yn ateb priodol ym mhob achos.⁹⁶

Tystiolaeth gan y Dirprwy Weinidog

125. Esboniodd y Dirprwy Weinidog fod y terfyn amser o bum mlynedd ar gyfer cyflwyno adroddiad yn cydweddu â gofynion cyflwyno adroddiadau pwyllgor y Cenhedloedd Unedig. Rhoddodd sicrwydd i'r Pwyllgor y byddai'n bosibl gwneud cais am adroddiadau o gynnydd drwy broses graffu arferol y Cynulliad.

126. Dywedodd:

“the first reporting period would end at the end of January 2013, which would be 12 months after the introduction of the proposed Measure. So, after 12 months we would pause and

---

⁹⁵ Y Cofnod, paragraff 170, 23 Medi 2010

⁹⁶ Papur Pwyllgor Deddfwriaeth Rhif 5: LC5(3)-17-10 Papur Cyfreithiol

have a look at how things are progressing. Given the way in which we run things in Wales, there is nothing to stop reports of progress being requested through the normal business and scrutiny process of the Assembly. Committees, Assembly Members, Plenary and organisations such as the office of the Children’s Commissioner for Wales, for example, could get involved in this.”⁹⁷

127. Yn ystod sesiwn dystiolaeth, esboniodd y Dirprwy Weinidog y byddai Gweinidogion Cymru yn cael eu dwyn i gyfrif:

“The proposed Measure places an obligation on Ministers to explain publicly, periodically, through the reports that we were talking about earlier, how they have complied with the duty. So, there is another accounting mechanism, as it were, in the form of the statutory requirement for Ministers to report. Legal redress or any kind of legal comeback would be through the normal judicial review process.”⁹⁸

128. Dywedodd y Dirprwy Weinidog hefyd: “built into the whole thing, to a greater extent than for most legislation, are things such as the duties upon Ministers to report and safeguards involving the Assembly itself in order to hold Ministers to account, through Plenary procedures and committees.”⁹⁹

129. Pan gafodd ei holi a oedd hyn yn ystyried goblygiadau ariannol a chefnidir a gallu pobl ifanc a allai fod am herio Gweinidogion Cymru, dywedodd y Dirprwy Weinidog:

“I take your point that going through a judicial review process is a scary, if not terrifying, prospect for individuals, and particularly for a young person. However, unfortunately, my legislation does not set out to right the wrongs of the judicial review process. Legal aid does exist. That is not meant to be a pat answer. In Wales, crucially, we also have bodies and organisations such as the office of the children’s commissioner, for whom taking the Assembly Government to court might not be such a scary prospect, if it thought that this was necessary and wanted to right a wrong, as it saw it. So,

---

⁹⁷ Y Cofnod, paragraff 97, 24 Mehefin 2010

⁹⁸ *ibid*, paragraff 138

⁹⁹ *ibid*, paragraff 140

yes, I take your point; perhaps there are limitations with regard to judicial review across our citizenry, but I cannot right that wrong through this proposed Measure.”¹⁰⁰

130. Yn ystod yr ail sesiwn dystiolaeth â’r Pwyllgor, dywedodd y Dirprwy Weinidog:

“There is a legal process; it is open for people to seek legal redress. As far as avenues for grievances to be expressed are concerned, Wales is right out in front, in my view.”¹⁰¹

131. Dywedodd y Dirprwy Weinidog hefyd:

“that it is always there and is always available. It is a last resort, of course, and it is a nuclear option, but it is very important that the door is not closed on judicial review—you cannot close it, anyway”¹⁰²

Ein barn ni

Mae’r Pwyllgor yn nodi’r dystiolaeth ac yn cydnabod bod y terfyniad amser o gyflwyno adroddiad bob pum mlynedd yn unol â gofynion Pwyllgor y Cenhedloedd Unedig.

Mae’r Pwyllgor o’r farn y dylai adroddiadau interim gael eu cyhoeddi er mwyn sicrhau bod Llywodraeth Cynulliad Cymru yn cadw cofnod systematig o’r hyn sy’n digwydd ac er mwyn cyflwyno’r wybodaeth ddiweddaraf am gynnydd.

Mae’r Pwyllgor hefyd yn nodi ac yn derbyn barn y Dirprwy Weinidog y gellir gwneud cais am adroddiadau interim drwy fusnes a phroses graffu arferol y Cynulliad.

Mae gan y Pwyllgor amheuan ac roedd y cyfeiriad at y broses adolygu barnwrol fel ffordd o sicrhau cydymffurfio â’r Mesur arfaethedig yn peri pryder iddo. Mae’r Pwyllgor yn credu bod angen ffordd arall, briodol a mwy effeithiol o wneud iawn ar gyfer y rhai sydd o’r farn nad yw Gweinidogion Cymru wedi cyflawni eu dyletswyddau o dan y Mesur arfaethedig. Nodir bod y Dirprwy Weinidog yn fodlon ystyried hyn ymhellach a’i fod wedi ymrwymo i wneud hynny, a gwneir yr argymelliad canlynol:

---

¹⁰⁰ Y Cofnod, paragraff 140, 24 Mehefin 2010

¹⁰¹ Y Cofnod, paragraff 184, 7 Hydref 2010

¹⁰² *ibid*, paragraff 191

Argymhelliad 6:

Mae'r Pwyllgor yn argymhell bod y Dirprwy Weinidog yn cynnal trafodaethau â Chomisynydd Plant Cymru ac Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru i archwilio'r mater hwn o adolygiad barnwrol ymhellach. Y nod canolog y dylid anelu ato yw canfod ffordd effeithiol ac effeithlon o wneud iawn drwy gyflwyno cwynion i'r Comisiynydd Plant neu i'r Ombwdsmon neu i'r ddau, a gwneud hyn mewn ffordd a fyddai'n cynnig y dull symlaf, rhwyddaf a mwyaf cost effeithiol o gyflwyno cwynion o fewn cwmpas y Mesur arfaethedig.

8. Adran 5 – Dyletswydd i hybu gwybodaeth o'r Confensiwn

Cefndir

132. Mae adran 5 o'r Mesur arfaethedig yn rhoi dyletswydd ar Weinidogion Cymru i gymryd camau priodol i hybu gwybodaeth a dealltwriaeth ymysg y cyhoedd, gan gynnwys plant, ynghylch Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn a'i Brotocolau Dewisol.

Tystiolaeth gan dysgion

133. Roedd y rhan fwyaf o'r tystion a'r ymatebwyr a wnaeth sylwadau ar yr adran hon yn croesawu'r ddyletswydd fyddai'n cael ei rhoi ar Weinidogion Cymru i hybu gwybodaeth a dealltwriaeth o'r Confensiwn.

134. Fodd bynnag, mynegodd rhai tystion bryder mai'r prif rwystr rhag gweithredu'r Mesur arfaethedig fyddai diffyg ymwybyddiaeth a dealltwriaeth, felly mae gwir angen hyfforddi ac addysgu swyddogion yn ogystal â'r ddyletswydd i hybu gwybodaeth a dealltwriaeth ymysg y cyhoedd a phlant a phobl ifanc.

135. Yn ei dystiolaeth ysgrifenedig, dywedodd Comisiynydd Plant Cymru:

“I would suggest that the main barriers to implementing the Measure would be lack of awareness and understanding of the Convention and thus the need for training and education of officials... A further key barrier will be the knowledge and understanding of children and adults of the UNCRC and its optional protocols.”¹⁰³

136. Roedd UNICEF UK yn cytuno â hyn, gan ddweud: “a child rights based approach to legislative reform depends on building capacities, such as training civil servants and law enforcement officials, among others, which will allow institutions to function effectively”.¹⁰⁴

---

¹⁰³ CR 5, Tystiolaeth ysgrifenedig

¹⁰⁴ CR 6, Tystiolaeth ysgrifenedig

137. Roedd Cymorth i Ferched Cymru hefyd yn credu bod angen hyfforddi ac addysgu swyddogion i godi ymwybyddiaeth a dealltwriaeth o'r Confensiwn.¹⁰⁵

138. Clywodd y Pwyllgor dystiolaeth hefyd bod ymwybyddiaeth o'r Confensiwn yn isel ar hyn o bryd. Esboniodd cynrychiolwyr ifanc o'r Ddraig Ffyni wrth y Pwyllgor bod diffyg ymwybyddiaeth o'r Confensiwn ymysg eu ffrinidau a phobl ifanc eraill. Dywedodd Jess Peters:

"I have had one or two personal and social education lessons that briefly mentioned children's rights, but hardly any of my friends know their rights. The ones who do only know about them from what I have said to them. I only know about children's rights because of what Funky Dragon and my youth forum have told me. In 2008, Funky Dragon asked 10,000 young people from every county in Wales whether they knew about the UNCRC and only 8 per cent said 'yes'."¹⁰⁶

139. Dywedodd Bethan Adshead nad oedd wedi clywed dim drwy'r ysgol ond ei bod wedi cael gwybod am y Confensiwn drwy fforwm ieuencid. Dywedodd:

"I did not find out about the UNCRC until I joined the Blaenau Gwent youth forum. I have not heard anything through school, which shows that there is not enough being taught about the UNCRC in schools."¹⁰⁷

140. Nododd tystion ac ymatebwyr fod Adran 5 yn seiliedig ar Erthygl 42, ond roedd rhai tystion o'r farn y dylai'r Mesur arfaethedig gynnwys Erthygl 42 yn ei gyfanrwydd.

141. Roedd Grŵp Monitro'r Confensiwn yn teimlo'n gryf y dylai testun llawn Erthygl 42 gael ei gynnwys ar wyneb y Mesur arfaethedig a mynegodd bryderon o ran cryfder y ddyletswydd o dan Adran 5. Yn ei dystiolaeth ysgrifenedig, dywedodd:

"Article 42 is omitted and whilst we recognise the intention that its import is covered by the direct duty in Section 5 of the

---

¹⁰⁵ CR 15, Tystiolaeth ysgrifenedig

¹⁰⁶ Y Cofnod, paragraff 25, 23 Medi 2010

¹⁰⁷ *ibid*, paragraff 26

proposed Measure we have concerns about the strength of this duty.”¹⁰⁸

142. Yn ystod y dystiolaeth lafar i'r Pwyllgor, dywedodd hefyd:

“we feel that article 42 should be placed explicitly in the proposed Measure in order to ensure that it is implemented fully. Article 42 talks about a clear effect on the direction of Government, so we feel that putting phrases such as 'widely known', 'active means' and 'adults and children alike' in the proposed Measure would strengthen it. The target should be that all children know about the convention, and we feel that there should be an obligation to assess progress on that. It is very clear what article 42 is trying to get Governments, that have signed up to the convention, to do. Therefore, we very much want to see it being included in the proposed Measure; we see no reason why it should not be.”¹⁰⁹

143. Roedd yr NSPCC hefyd yn cytuno y dylai Erthygl 42 gael ei chynnwys yn y Mesur arfaethedig. Mewn tystiolaeth ysgrifenedig, dywedodd:

“We are, however, disappointed that the wording of Article 42 of the Convention has not been entirely replicated in the Measure. In this instance, we disagree with the Welsh Assembly Government's view that “it is not always appropriate to use the wording of international agreements in UK domestic law.” We feel that the duty of Ministers could be more clearly set out.”¹¹⁰

144. Fodd bynnag, dywedodd Families Need Fathers: “[we] strongly welcome the embracing of Article 42 of the UNCRC by WAG, and the determination to go further than simple raising awareness of the Articles”.¹¹¹

Tystiolaeth gan y Dirprwy Weinidog

145. Dywedodd y Dirprwy Weinidog fod ymwybyddiaeth yn isel ac mai rhan o bwrpas y Mesur arfaethedig oedd sicrhau bod plant a phobl ifanc yn deall bod ganddynt hawliau. Dywedodd:

---

¹⁰⁸ CR 2, Tystiolaeth ysgrifenedig

¹⁰⁹ Y Cofnod, paragraff 105, 1 Gorffennaf 2010

¹¹⁰ CR 13, Tystiolaeth ysgrifenedig

¹¹¹ CR 9, Tystiolaeth ysgrifenedig

“We all recognise that the levels of awareness are too low. Part of the purpose of the legislation is to alter mindsets...Making children and young people understand that they have a voice and entitlements is central to changing our mindsets with regard to the effects of legislation and decision making upon young people.”¹¹²

146. Mewn tystiolaeth ysgrifenedig i'r Pwyllgor, esboniodd y Dirprwy Weinidog bod llawer o waith wedi dechrau eisoes i fynd i'r afael â'r diffyg ymwybyddiaeth o'r Confensiwn, a dywedodd fod codi ymwybyddiaeth o'r Confensiwn yn un o flaenoriaethau penodol 'Gwneud Pethau'n lawn', sef cynllun gweithredu'r Confensiwn ar gyfer Cymru.¹¹³ Mae'r llythyr yn cynnwys manylion rhai o'r gweithgareddau sydd eisoes wedi digwydd i godi ymwybyddiaeth o'r Confensiwn.

147. Mewn tystiolaeth bellach i'r Pwyllgor, esboniodd Natalie Lancey, un o Gyfreithiwr y Llywodraeth, pam nad oedd Erthygl 42 wedi cael ei gosod yn y Mesur arfaethedig yn ei chyfanrwydd. Dywedodd:

“the UNCRC is an international convention and an agreement, not a piece of legislation...If you are taking international obligations and converting them into a provision and a piece of domestic legislation, it is often not appropriate just to take the exact words and put them in the piece of domestic legislation, because our domestic legislation has to be clear and unambiguous... So, the drafting counsel has taken article 42 and translated it into the language of domestic legislation. Then, as the Deputy Minister has said, it goes further because the duty to promote understanding has been bolted on, so it does not just mention knowledge.”¹¹⁴

148. O ran y ffordd o fesur pa mor effeithiol yw'r ddyletswydd i hybu gwybodaeth a dealltwriaeth, dywedodd y Dirprwy Weinidog:

“it is something that we need to explore as we develop the children's scheme, for instance. Our partner organisations would act as watchdogs with regard to measuring what success looks like in this regard, and the office of the Children's Commissioner springs to mind as being the obvious outside

---

¹¹² Y Cofnod, paragraff 100, 24 Mehefin 2010

¹¹³ Papur Pwyllgor Deddfwriaeth Rhif 5: LC5(3)-17-10: Papur 2

¹¹⁴ Y Cofnod, paragraff 96, 7Hydref 2010

body to do that. Perhaps we need to explore that further as we develop the scheme.”¹¹⁵

149. Fodd bynnag, o ran rhai o’r ffigurau a gyflwynwyd i’r Pwyllgor mewn cysylltiad â lefelau ymwybyddiaeth, dywedodd Marcus Hill, Cynghorwr Polisi Arbenigol:

“It is important to remember with regard to the Funky Dragon research that the question that was actually asked was, ‘Have you been taught about the UNCRC in school?’. We find that many of the surveys that are being undertaken by different people ask different questions; therefore the answers and the proportions that you get are very different.”¹¹⁶

Ein barn ni

Er nad yw Adran 5 yn cynnwys erthygl 42 yn ei chyfanrwydd, mae’r Pwyllgor yn nodi barn y Dirprwy Weinidog bod y ddyletswydd i hybu gwybodaeth o’r Confensiwn yn cael ei hadlewyrchu ddigon yn yr adran hon. Mae’r Pwyllgor yn derbyn hyn ac mae’n teimlo’n dawelach ei feddwl o weld bod y gwaith o godi ymwybyddiaeth o’r Confensiwn eisoes wedi dechrau.

---

¹¹⁵ Y Cofnod, paragraff 104, 24 Mehefin 2010

¹¹⁶ Ibid, paragraff 102

9. Adran 6 – Pŵer i ddiwygio deddfwriaeth ac ati

Cefndir

150. Mae Adran 6 o'r Mesur arfaethedig yn cynnwys darpariaeth i Weinidogion Cymru, drwy is-ddeddfwriaeth, ddiwygio deddfwriaeth neu offerynnau uchelfreiniol. Mae'r adran yn nodi'r cyfyngiadau ar y pŵer, ond caiff Deddfau Senedd y Deyrnas Unedig, Mesurau'r Cynulliad ac is-ddeddfwriaeth (gan gynnwys rheoliadau a gorchmynion) a wneir o dan y naill neu'r llall eu diwygio.

Tystiolaeth gan dystion

151. Dywedodd y Comisiynydd Plant fod adran 6 yn ymbweru Gweinidogion Cymru i ddiwygio unrhyw ddeddfwriaeth er mwyn rhoi mwy o effaith i'r confensiwn. Nododd y Comisiynydd Plant fod y ddarpariaeth yn adran 6 yn debyg i'r ddarpariaeth yn adran 10 o Ddeddf Hawliau Dynol 1998, sy'n caniatáu i Weinidogion y Deyrnas Unedig wneud gorchmynion i ddiwygio deddfwriaeth nad yw'n gydnaws â Chonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn, a nododd y Comisiynydd Plant fod y pŵer yn yr achos hwn yn ddarostyngedig i'r penderfyniad cadarnhaol yn nau Dŷ'r Senedd. Barn y Comisiynydd Plant yw:

“the power under section 6 of the proposed measure should similarly be subject to affirmative resolution of the Assembly. This is because, whilst the power gives a (theoretically at least) more convenient and speedy way of updating legislation, nevertheless, it is ultimately a legislative function, not an executive one and of a kind needs proper democratic scrutiny.”¹¹⁷

152. O ran y ddarpariaeth i ddiwygio deddfwriaeth sylfaenol drwy is-ddeddfwriaeth, dywedodd NSPCC Cymru ei bod yn fodlon â darpariaeth Adran 6. Fodd bynnag, dywedodd NSPCC Cymru hefyd: “this is a significant power and should be subject to extensive scrutiny by the Assembly.”¹¹⁸

153. Mynegodd Christian Action Research and Education bryderon y gallai'r pwerau a gaiff eu cynnwys o dan adran 6, i wneud unrhyw

---

¹¹⁷ CR 5, Tystiolaeth ysgrifenedig

¹¹⁸ CR 13, Tystiolaeth ysgrifenedig

newid i ddeddfwriaeth, gael effaith bellgyrhaeddol os nad oes digon o atebolrwydd o fewn y Cynulliad. Dywedodd hefyd:

“The breadth of the issues dealt with by the Convention must raise concerns that as currently drafted the Measure has scope to effectively give the Minister to much of a blank check. It is conceivable that some changes could be proposed with quite far reaching consequences and these should be subject to full Assembly scrutiny”.¹¹⁹

154. Roedd Grŵp Monitro'r Confensiwn hefyd yn credu bod y pŵer a roddir o dan adran 6 yn bŵer pwysig, a chytunodd y dylai hyn fod yn ddarostyngedig i'r penderfyniad cadarnhaol, ond roedd yn siomedig nad oedd gweithdrefn ar gyfer Aelodau wneud gwelliannau i is-ddeddfwriaeth.¹²⁰

155. Ymateb Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy ynghylch y darpariaethau yn adran 6 oedd: “a reasonable way to update the Measure.”¹²¹

Tystiolaeth gan y Dirprwy Weinidog

156. Mewn llythyr at y Pwyllgor Materion Cyfansoddiadol, dywedodd y Dirprwy Weinidog bod posibl y gallai'r pŵer yn adran 6 gael ei ddefnyddio i wneud gwelliannau i bwerau Gweinidogion Cymru sydd wedi'u cynnwys mewn deddfwriaeth arall. Aeth ymlaen yn ei lythyr i amlinellu'r unig ffordd y gallai'r pŵer yn adran 6 gael ei ddefnyddio:

“following a report by the Welsh Ministers under the proposed Measure which concludes that it would be desirable to amend legislation or prerogative instruments to give further or better effect to the UNCRC and its Optional Protocols.”¹²²

157. Ystyriodd y Pwyllgor, hefyd, y dystiolaeth a roddodd y Dirprwy Weinidog i'r Pwyllgor Materion Cyfansoddiadol, a dywedodd Natalie Lancey, un o Gyfreithwyr y Llywodraeth:

“Section 6 provides the power to amend legislation to give further and better effect to the UNCRC after the Welsh Ministers

---

¹¹⁹ CR 12, Tystiolaeth ysgrifenedig

¹²⁰ CR2, Tystiolaeth ysgrifenedig

¹²¹ CR 10, Tystiolaeth ysgrifenedig

¹²² Papur y Pwyllgor Materion Cyfansoddiadol: CA(3)-18-10: Papur 5: Ymateb y Gweinidog

have issued one of their reports under the legislation and concluded that that is desirable. There is a specific consultation duty on the Welsh Ministers to consult before the power is exercised, and the exercising of the power is held subject to affirmative procedure in the Assembly. Therefore, the draft Order would have to be laid before the Assembly, and the Assembly would have to approve it. If the Assembly does not approve it, the Welsh Ministers cannot make the Order.”¹²³

Ein barn ni

Argymhelliad 7:

Mae'r Pwyllgor yn cymeradwyo'r adroddiad gan y Pwyllgor Materion Cyfansoddiadol ar yr adran hon, ac hefyd yn argymhell y dylai unrhyw gynigion i ymgynghori cyn gwneud gorchymyn o dan adran 6(4) gael eu gosod gerbron y Cynulliad; byddai hyn yn caniatáu i Bwyllgorau ac Aelodau'r Cynulliad roi ystyriaeth bridol iddynt. (*Gan greu gweithdrefn uwchgadarnhaol mewn gwirionedd*)

---

¹²³ Y Pwyllgor Materion Cyfansoddiadol: Y Cofnod, paragraff 39, 1 Gorffennaf 2010

10. Adran 7 – Cymhwyso'r mesur i bobl ifanc

Cefndir

158. Mae Adran 7 o'r Mesur arfaethedig yn ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru ystyried, a nodi yn eu cynllun plant, eu cynigion ar gyfer ymgynghori ymghylch a ddyldi derbyn y canlynol, i ba raddau a pha welliannau y dylid eu gwneud:

- (i) gallai gofynion y Confensiwn a'i BroTOCOLAU Dewisol fod yn berthnasol i bobl sydd wedi cyrraedd 18 oed ond nad ydynt eto yn 25 oed;
- (ii) gellid cymhwyso'r Mesur arfaethedig i'r grŵp oedran hwnnw.

159. Mae'r Mesur arfaethedig yn ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru gyhoeddi adroddiad o'u casgliadau ar y materion uchod.

160. Mae'r Mesur arfaethedig yn rhoi pŵer i Weinidogion Cymru lunio gorchymyn sy'n cymhwyso darpariaethau'r Mesur arfaethedig i'r grŵp oedran hwnnw, gydag addasiadau os yw'n briodol. Bydd yn rhaid i Weinidogion Cymru gyhoeddi ac ymgynghori ar ddrafft o'u gorchymyn, a bydd yn rhaid dilyn y weithdrefn gadarnhaol yn y Cynulliad mewn perthynas ag ef.

Tystiolaeth gan dystion

161. Ceir sawl barn wahanol o ran cymhwyso'r Mesur arfaethedig i bobl sydd wedi cyrraedd 18 oed ond nad ydynt eto yn 25 oed. Mae dadleuon cryf wedi cael eu cyflwyno o blaid ac yn erbyn cynnwys y grŵp oedran hwn. O ran y rhai sydd o blaid cynnwys pobl ifanc hŷn, maent yn awgrymu cynnwys grwpiau penodol o bobl ifanc rhwng 18 a 24 oed sy'n agored i niwed yn hytrach na phob person ifanc yn y grŵp hwn.

162. Mae Grŵp Monitro'r Confensiwn, Comisiynydd Plant Cymru, yr NSPCC, Plant yng Nghymru a CLILC yn erbyn cynnwys pobl ifanc rhwng 18 a 24 oed yn y Mesur arfaethedig.

163. Mae Grŵp Monitro'r Confensiwn yn erbyn cynnwys pobl ifanc rhwng 18 a 24 oed yn y Mesur arfaethedig. Er ei fod yn cydnabod anghenion rhai oedolion ifanc sy'n agored i niwed, roedd yn credu:

“the UNCRC in itself is an instrument to safeguard and protect those aged under 18. It cannot be applied to people over 18, and it would be wholly inappropriate to put it within this legislation.”¹²⁴

164. Roedd Comisiynydd Plant Cymru a CLILC yn cytuno na ddylai pobl rhwng 18 a 24 oed gael eu cynnwys a bod y grŵp hwn yn cael ei ddiogelu gan Ddeddf Hawliau Dynol 1998. Roedd y ddau dyst o'r farn y byddai cynnwys pobl rhwng 18 a 24 oed yn arwain at fwy o ddryswch. Dywedodd y Comisiynydd Plant:

“the UN Convention on the Rights of the Child relates to children up to the age of 18. The vulnerability of age is what defines the UN convention...The UN convention is not designed for 18 to 24-year-olds, but for children up to the age of 18.”¹²⁵

165. Dywedodd hefyd:

“many 18 to 24-year-olds are vulnerable, but it is the Human Rights Act 1998 and other legislation that is in place for them. If there is an issue about redress—and the proposed Measure includes 18 to 24-year-olds—it becomes incredibly confusing and does not stand up, legally.”¹²⁶

166. Dywedodd CLILC:

“Time and again, when we have looked the Assembly Government’s work, we have seen a constant confusion, with different age ranges for different policies, and I think that this would add to that confusion. We need some clarity here. As I said, the key issue here is that as soon as someone turns 18, the Human Rights Act 1998 kicks in; before that, they are covered by the UNCRC. It could get very confusing if we were to look at extending the UNCRC’s provisions to cover those aged 18 to 24.”¹²⁷

167. Cyflwynodd UNICEF UK, Cymorth i Ferched Cymru a'r Gwasanaeth Eiriolaeth Ieuencid Cenedlaethol (NYAS) achos dros gynnwys pobl ifanc rhwng 18 a 24 oed.

---

¹²⁴ Y Cofnod, paragraff 113, 1 Gorffennaf 2010

¹²⁵ Y Cofnod, paragraff 240, 8 Gorffennaf 2010

¹²⁶ *ibid*, paragraff 241

¹²⁷ Y Cofnod, paragraff 224, 1 Gorffennaf 2010

168. Dywedodd UNICEF UK:

“One thing that we notice here is that it has been public policy for some time to look at least at some aspects of welfare for children from birth to 25, and I understand that some entitlements are the same for those aged from 11 to 25. So, within that context, we can see the rationale and why you would want to align some of those policies with this proposed Measure.”¹²⁸

169. Dywedodd Cymorth i Ferched Cymru y byddai cynnwys pobl ifanc rhwng 18 a 24 oed yn gwneud synnwyr:

“[it] would seem to make sense...to ensure consideration is given to a young person’s continuing vulnerabilities when she or he reaches adulthood.”¹²⁹

170. Roedd NYAS yn cytuno, ac yn credo y byddai llawer o bobl ifanc yn cael budd o’r Mesur arfaethedig, yn arbennig rhai grwpiau o bobl ifanc:

“we would suggest strongly that young people who are leaving the care system and young people with disabilities who are going through the transitional process between children and adult services would benefit significantly from having this piece of legislation take them into account.”¹³⁰

171. Roedd Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy yn cytuno â’r cysyniad o geisio diogelu oedolion sy’n agored i niwed ond yn holi pa mor ymarferol fyddai cynnwys grwpiau penodol sy’n agored i niwed.¹³¹

Tystiolaeth gan y Dirprwy Weinidog

172. Esboniodd y Dirprwy Weinidog bod adran 7 yn dal gafael ar y ffordd y mae Llywodraeth Cymru yn ymdrin â phlant a phobl ifanc: “[since] 2000, with regard to policy in Wales has really looked at the children and young people bracket, which is 0 to 25-years-old”¹³²

---

¹²⁸ Y Cofnod, paragraff 37, 15 Gorffennaf 2010

¹²⁹ CR 15, Tystiolaeth ysgrifenedig

¹³⁰ Y Cofnod, paragraff 147, 23 Medi 2010

¹³¹ CR 7, Tystiolaeth ysgrifenedig

¹³² Y Cofnod, paragraff 110, 24 Mehefin 2010

173. Esboniodd y Dirprwy Weinidog hefyd fod y Mesur arfaethedig yn ymrwymo Llywodraeth Cymru i gymhwyso'r Confensiwn i blant rhwng genedigaeth a 18 oed, ond bod y Mesur arfaethedig hefyd:

“commits us to consider and consult as to whether any part of the proposed Measure, with modifications, should also be applied to the 18 to 24 age group. In other words, we have not shut the door on this, because there is a dissonance between the way that the United Nations does things and the way that the Assembly Government has been doing things over the last 10 years. There are strengths to both arguments.”¹³³

174. Esboniodd Marcus Hill, Cynghorwr Polisi Arbenigol:

“The proposed Measure offers the opportunity to consult on whether it should apply or what else we could possibly put in place to address that gap in a common way, given that this is not necessarily just an UNCRC Wales proposed Measure—it is the Proposed Rights of Children and Young Persons (Wales) Measure. That is trying to tie the two together to reflect our policy position in Wales as well as take forward what the UN committee has asked us to take forward.”¹³⁴

175. Esboniodd y Dirprwy Weinidog fod y Mesur arfaethedig yn hyblyg ac yn caniatau i Weinidogion Cymru:

“apply any part of it to 18 to 24-year-olds, so the flexibility is there. We might want to continue with that flexibility being handed to Ministers and for them to be able to say 'For this part, we've really got to include people up to the age of 25'. That power would be subject to an affirmative procedure in the Assembly, so it would not just be a Minister, but the Assembly as a whole, that would have a say in that.”¹³⁵

176. Wrth wynebu'r dystiolaeth a gyflwynwyd i'r Pwyllgor o ran cynnwys pobl ifanc rhwng 18 a 24 oed, neu beidio, dywedodd y Dirprwy Weinidog:

“The arguments are understandable and are not foolish, but they miss the unique aspect of the way that we have done

---

¹³³ Y Cofnod, paragraff 111, 24 Mehefin 2010

¹³⁴ *ibid*, paragraff 117

¹³⁵ *ibid*, paragraff 112

things in Wales for some considerable time now. Throughout our policy relating to children and young people, we have included that 18-24 age group.”¹³⁶

177. Cafodd y Dirprwy Weinidog ei holi a oedd wedi ystyried defnyddio'r weithdrefn gadarnhaol i arfer pwerau o dan adran 8. Ei ymateb oedd:

“it is not something that would make me throw my hands up in horror”¹³⁷.

178. Dywedodd Natalie Lancey, un o Gyfreithwyr y Llywodraeth nad oes gweithdrefn benodol ar gyfer y weithdrefn uwchgadarnhaol, ond dywedodd:

“We have built a fair amount of consultation into section 7 at the moment. Welsh Ministers have to set up the children’s scheme and the proposals for consulting. They then have to publish a report with their conclusions. Then, they have to do the consultation and then lay their report and conclusions before the Assembly. Then, if they decide to go ahead, and make an Order applying some part of the Measure to the older age group, they have to publish a draft Order and go through a consultation process. At the end of all that, the Assembly gets to decide whether to approve it or not. Therefore, there are things built into it that make it more than an affirmative procedure—it bolts on extra consideration mechanisms to the affirmative procedure.”¹³⁸

Ein barn ni

Mae'r Pwyllgor wedi ystyried yr holl dystiolaeth yn ofalus o ran cymhwyso'r Mesur arfaethedig i bobl rhwng 18 a 24 oed, ac mae o'r farn bod y safbwyntiau gwahanol yn cyfleu dadleuon cadarn o'r ddwy ochr. Fodd bynnag, gan nad oes cytundeb glir, mae'r Pwyllgor yn fodlon i Lywodraeth Cymru gadw'r sefyllfa fel y mae o ran cynnwys pobl rhwng 18 a 24 oed o fewn cwmpas y Mesur arfaethedig.

---

¹³⁶ ROP, paragraff 100, 7 Hydref 2010

¹³⁷ Ibid, paragraff 119

¹³⁸ Y Cofnod, paragraff 120, 7 Hydref 2010

Argymhelliad 8

Mae'r Pwyllgor yn cefnogi'r argymhelliad a wnaeth y Pwyllgor Materion Cyfansoddiadol ac yn cytuno y dylai unrhyw orchymyn a wneir o dan yr adran hon fod yn ddarostyngedig i'r weithdrefn uwchgadarnhaol.

11. Adran 8 – Y Confensiwn ar Hawliau'r Plentyn

Cefndir

179. Mae Adran 8 yn rhoi effaith i'r Atodlen, sy'n nodi'r hawliau a'r rhwymedigaethau sylfaenol tuag at blant, sydd wedi'u cynnwys yn y Confensiwn a'i Brotocolau Dewisol.

Tystiolaeth gan y tystion

180. Gan nad oes gan y Cynulliad bwerau mewn cysylltiad â brwydrau arfog ac mai ychydig iawn o bwerau sydd ganddo mewn cysylltiad â gwerthu plant, puteinio plant a phornograffi plant, gofynnwyd i'r rhai a ymatebodd i'r ymchwiliad tybed a ddylai'r protocolau hyn gael eu cynnwys yn y Mesur arfaethedig. Roedd y dystiolaeth a gafwyd, ar y cyfan, yn cefnogi cynnwys y protocolau dewisol hyn ar wyneb y Mesur arfaethedig yn Rhan 2 o'r Atodlen.

181. Roedd Grŵp Monitro'r Confensiwn yn gryf o blaid cynnwys y protocolau dewisol hyn ar wyneb y Mesur arfaethedig yn hytrach na chyfeirio atynt ar wahân. Dywedodd:

“the protocols should be included on the face of the Measure – to make clear those principles will be part of domestic law in Wales. Even though Assembly powers would be limited in respect of these protocols, much preventative action and work to promote rights can still take place”¹³⁹

182. Roedd UNICEF UK¹⁴⁰ a Cymorth i Ferched Cymru¹⁴¹ yn falch o weld y protocolau dewisol yn cael eu hymgorffori.

183. Roedd Families Need Fathers o'r farn na ddylai'r Mesur arfaethedig gynnwys testun rhai adrannau o'r Confensiwn a hepgor eraill.¹⁴²

184. Roedd yr NSPCC yn cytuno ac roedd o'r farn bod cynnwys y protocolau dewisol yn anfon neges gref i'r Cenhedloedd Unedig bod egwyddorion a darpariaethau Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar

---

¹³⁹ CR 2, Tystiolaeth ysgrifenedig

¹⁴⁰ CR 6, Tystiolaeth ysgrifenedig

¹⁴¹ CR 15, Tystiolaeth ysgrifenedig

¹⁴² CR 9, Tystiolaeth ysgrifenedig

Hawliau'r Plentyn yn cael eu hymgorffori mewn cyfraith ddomestig yng Nghymru.¹⁴³

185. Fodd bynnag, roedd Bwrdd Iechyd Lleol Cwm Taf o'r farn na fyddai angen cynnwys y testun gwirioneddol ar wyneb y Mesur arfaethedig pe bai'r Protocolau Dewisol yn cael eu cyfeirio atynt yn gywir.¹⁴⁴

186. Mae Adran 8 hefyd yn cynnwys y ddarpariaeth i Weinidogion Cymru wneud gwelliannau i'r Mesur drwy orchymyn. Mae adran 10 yn datgan:

“10(3) A statutory Instrument containing an order under section 8 must be laid before the Assembly”

187. Yn ei dystiolaeth ysgrifenedig, nododd y Comisiynydd Plant bod pŵer adran 8:

“[is] similar to the power of UK Ministers to extend the HRA to cover protocols under section 1(4) of the HRA, which is again subject to affirmative resolution by both Houses of Parliament (see section 20(4) HRA). Once more, democratic control seems appropriate over this exercise by the Executive of a legislative function”.¹⁴⁵

188. Roedd Grŵp Monitro'r Confensiwn o'r farn bod y pŵer yn llai trafferthus gan ei fod yn ymwneud â diweddaru'r Mesur i adlewyrchu newidiadau yn y rhwymedigaethau a osodir ar Bartion y Wladwriaeth i'r Confensiwn neu ei Brotocolau Dewisol, ond mae hefyd yn datgan:

“there would be some merit in applying some degree of control by the Assembly if only to ensure the opportunity for focus and debate”.¹⁴⁶

189. Fodd bynnag, dywedodd Families need Fathers fod hyn yn ffordd resymol o ddiweddaru'r Mesur.¹⁴⁷

---

¹⁴³ CR 13, Tystiolaeth ysgrifenedig

¹⁴⁴ CR 14, Tystiolaeth ysgrifenedig

¹⁴⁵ CR 5, Tystiolaeth ysgrifenedig

¹⁴⁶ CR 2, Tystiolaeth ysgrifenedig

¹⁴⁷ CR9, Tystiolaeth ysgrifenedig

Tystiolaeth gan y Dirprwy Weinidog

190. Dywedodd y Dirprwy Weinidog fod y protocolau dewisol wedi'u cynnwys yn y Mesur arfaethedig er mwyn sicrhau tryloywder felly roedd yn glir pa hawliau a rhwymedigaethau sylfaenol y mae'n rhaid i Weinidogion Cymru roi sylw dyledus iddynt. Esboniodd Natalie Lancey, un o Gyfreithwyr y Llywodraeth:

“we have taken all of the substantive rights and obligations that apply to the UK and put them in the Proposed Measure, because we thought that, once we had started down the road of not including particular substantive rights, because we thought that Welsh Ministers could have limited effect in respect of them, we were starting to construct something of a piecemeal version of the UNCRC”¹⁴⁸

191. Wrth gael ei holi pam roedd adran 8 o'r Mesur arfaethedig fel y mae'r ddeddfwriaeth wedi'i drafftio ar hyn o bryd, i bob pwrpas yn amddifadu'r Cynulliad o'r gallu i graffu ar welliannau,¹⁴⁹ dywedodd y Dirprwy Weinidog:

“the thinking is that it would be inappropriate for the Assembly to be able to refuse to approve or annul the proposed Measure in order to keep it in line with the UNCRC. In other words, we are not the signatory to the UNCRC; we are signed up to the UNCRC through the United Kingdom. It would not be a matter for us to alter through that kind of mechanism. It is not within our remit so to do.”¹⁵⁰

Ein barn ni

Mae'r Pwyllgor wedi ystyried y dystiolaeth ac mae'n fodlon i'r Protocolau Dewisol aros ar wyneb y Mesur arfaethedig.

Argymhelliad 9

Mae'r Pwyllgor yn cefnogi'r argymhelliad a wnaeth y Pwyllgor Materion Cyfansoddiadol ac yn cytuno y dylai unrhyw orchymyn a wneir o dan yr adran hon, i ddiwygio deddfwriaeth sylfaenol, fod yn ddarostyngedig i'r weithdrefn gadarnhaol.

---

¹⁴⁸ Y Cofnod, paragraff 124, 24 Mehefin 2010

¹⁴⁹ Y Cofnod, paragraff 124, 7 Hydref 2010

¹⁵⁰ *ibid*, paragraff 125

Tystion

---

192. Rhoddodd y tystion a ganlyn dystiolaeth lafar i'r Pwyllgor ar y dyddiadau a nodir isod. Gellir gweld trawsgrifiadau llawn o'r sesiynau tystiolaeth lafar yn <http://www.cynulliadcymru.org/bus-home/bus-committees/bus-committees-perm-leg/bus-committees-third-lc5-agendas.htm>

24 Mehefin 2010

Huw Lewis AC   Y Dirprwy Weinidog dros Blant, Llywodraeth
Cynulliad Cymru

1 Gorffennaf 2010

Jane Williams   Ysgol y Gyfraith, Abertawe (Grŵp Monitro'r
Confensiwn *)

Sean O' Neil   Plant yng Nghymru (Grŵp Monitro'r
Confensiwn)

Trudy Aspinwall   Achub y Plant (Grŵp Monitro'r Confensiwn)

Darren Bird   Y Ddraig Ffyncci (Grŵp Monitro'r Confensiwn)

Naomi Alleyne   Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru

Daisy Seabourne   Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru

8 Gorffennaf 2010

Keith Towler   Comisiynydd Plant Cymru

15 Gorffennaf 2010

Dragan Nastic   UNICEF UK

23 Medi 2010

Darren Bird   Y Ddraig Ffyncci

Bethan Adshead   Cynrychiolydd Pobl Ifanc – Y Ddraig Ffyncci

*Mae aelodaeth Grŵp Monitro'r Confensiwn yn cynnwys: Achub y Plant Cymru, Adran Iechyd Plant Prifysgol Caerdydd, Barnardos Cymru, Canolfan Materion Cyfreithiol Cymru Prifysgol Aberystwyth, Gweithredu dros Blant, NACRO Cymru, NSPCC Cymru, Plant yng Nghymru, Y Ddraig Ffyncci ac Ysgol y Gyfraith Prifysgol Abertawe.

Jess Peters	Cynrychiolydd Pobl Ifanc – Y Ddraig Ffyn-ci
Nathan Flanagan	Cynrychiolydd Pobl Ifanc – Y Ddraig Ffyn-ci
Sharon Lovell	Gwasanaeth Eiriolaeth Ieuenctid Cenedlaethol
Debbie Singleton	Gwasanaeth Eiriolaeth Ieuenctid Cenedlaethol
Jane Williams	Ysgol y Gyfraith, Abertawe (Cydgysylltwyd y dystiolaeth a'r tystion gan Ysgol y Gyfraith, Prifysgol Abertawe)
Dr Osian Rees	Ysgol y Gyfraith, Prifysgol Bangor (Cydgysylltwyd y dystiolaeth a'r tystion gan Ysgol y Gyfraith, Prifysgol Abertawe)
Dr Simon Hoffman	Ysgol y Gyfraith, Prifysgol Abertawe (Cydgysylltwyd y dystiolaeth a'r tystion gan Ysgol y Gyfraith, Prifysgol Abertawe)
Emyr Lewis	Cyfreithwyr Morgan Cole (Cydgysylltwyd y dystiolaeth a'r tystion gan Ysgol y Gyfraith, Prifysgol Abertawe)
<i>30 Medi 2010</i>	
Rex Phillips	Cymdeithas Genedlaethol yr Ysgolfeistri ac Undeb yr Athrawesau (NASUWT)

Rhestr o'r dystiolaeth ysgrifenedig

---

193. Rhoddodd y bobl a'r sefydliadau a ganlyn dystiolaeth ysgrifenedig i'r Pwyllgor. Gellir gweld yr holl dystiolaeth ysgrifenedig yn llawn yn <http://www.cynulliadcymru.org/bus-home/bus-legislation/bus-leg-measures/business-legislation-measures-rightsofchildren/consultation-res-log.htm>

<i>Enw / Sefydliad</i>	<i>Cyfeirnod</i>
Y Cynghorydd Alana Davies, Aelod o'r Cabinet dros Blant a Phobl Ifanc ac Aelod o Ward Canol Dwyrain Porthcawl, Cyngor Bwrdeistref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr	CR 1
Grŵp Monitro Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn (Y Confensiwn)	CR 2
Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru (CLILC)	CR 3
Tystiolaeth yschwanegol, CLILC	CR 3A
Y Gymdeithas Athrawon a Darlithwyr (ATL Cymru)	CR 4
Comisiynydd Plant Cymru	CR 5
UNICEF UK	CR 6
Tystiolaeth ychwanegol, UNICEF UK	CR 6A
Tystiolaeth ychwanegol, UNICEF UK	CR 6B
Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy	CR 7
Cyngor Cyllido Addysg Uwch Cymru (HEFCW)	CR 8
Tystiolaeth ychwanegol, HEFCW	CR 8A
Families need Fathers Cymru	CR 9
Partneriaeth Plant a Phobl Ifanc Conwy	CR 10
Cymdeithas Genedlaethol yr Ysgolfeistri ac Undeb yr Athrawesau (NASUWT)	CR 11
NASUWT - Atodiad A	CR 11A
Christian Action Research and Education (CARE)	CR 12
Y Gymdeithas Genedlaethol er Atal Creulondeb i Blant (NSPCC)	CR 13

Margaret Foster, Cyngor Bwrdeistref Lleol Cwm Taf	CR 14
Cymorth i Ferched Cymru	CR 15
Cynghrair Efengylaidd Cymru	CR 16
Gwasanaeth Eiriolaeth Ieuenctid Cenedlaethol (NYAS)	CR 17
Ymddiriedolaeth GIG Felindre	CR 18
Plant yng Nghymru	CR 19
Care for the Family	CR 20
Y Coleg Nyrsio Brenhinol Cymru	CR 21
Tina Sava (Ymateb ar Facebook)	CR 22
Tystiolaeth a thystion a gydgysylltwyd gan Ysgol y Gyfraith, Prifysgol Abertawe)	CR 23

Crynodeb o'r dystiolaeth a gafwyd i'r holidur plant a phobl ifanc

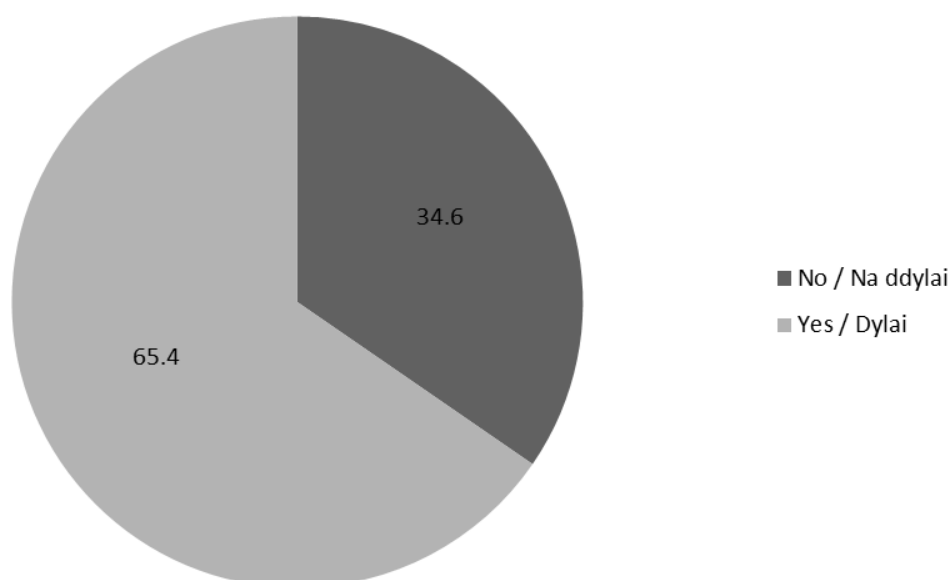
---

194. Gan fod y Mesur arfaethedig yn ymwneud â hawliau plant a phobl ifanc, cytunodd y Pwyllgor i gyhoeddi holiadur ar gyfer plant a phobl ifanc. Roedd yr holiadur ar gael drwy dudalen rhynggrwyd y pwyllgor ac fel copi called. Anfonwyd linc i'r holiadur at wahanol sefydliadau pobl ifanc a chafodd ei ddefnyddio gan yr adran cysylltiadau allanol mewn digwyddiadau yn ystod yr haf, gan gynnwys yr Eisteddfod Genedlaethol yng Nglynebwy, Eisteddfod Llangollen a Sioe Amaethyddol Cymru.

195. Cafodd y Pwyllgor gyfanswm o 32 ymateb i'r holiadur a gyhoeddwyd ar 23 Mehefin 2010, gyda dyddiad cau o 27 Awst 2010.

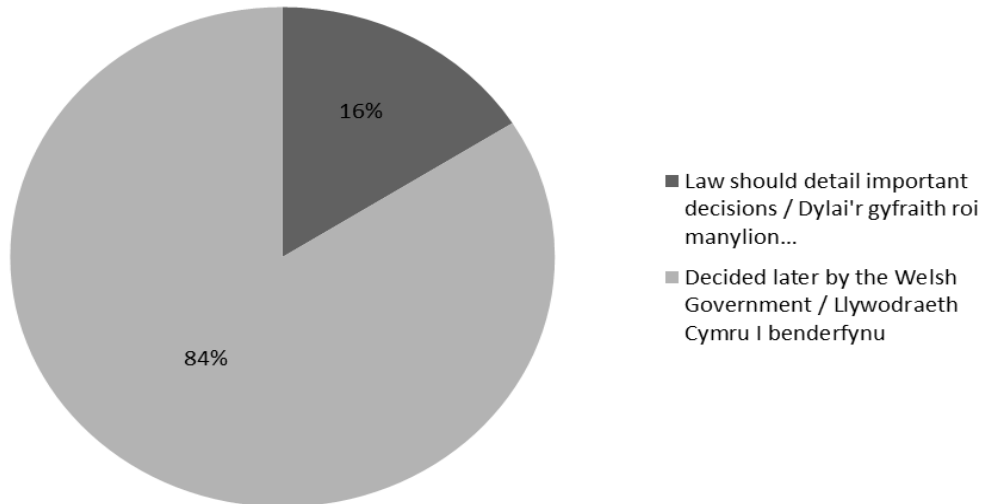
Crynodeb o'r ymatebion

C1: A ddylai'r Cynulliad Cenedlaethol basio cyfraith yng Nghymru er mwyn ceisio gwneud hawliau plant yn bwysicach nag erioed o'r blaen?

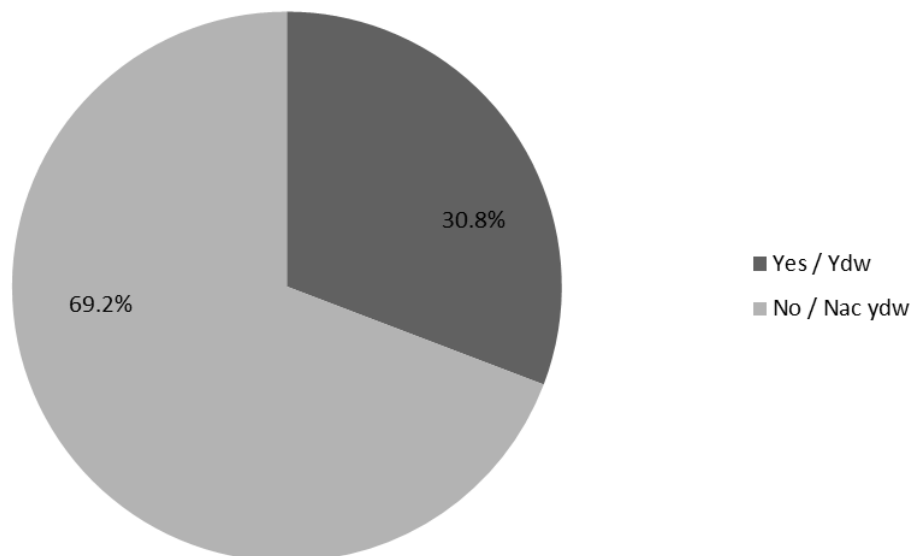

C2: Mae'r gyfraith newydd yn ceisio sicrhau bod hawliau plant yn cael eu hystyried yn ofalus iawn pan fydd Llywodraeth Cymru'n gwneud penderfyniadau pwysig a allai effeithio ar lawer o blant a phobl ifanc. A ydych chi'n credu y dylai'r gyfraith ddweud yn union pa fathau o

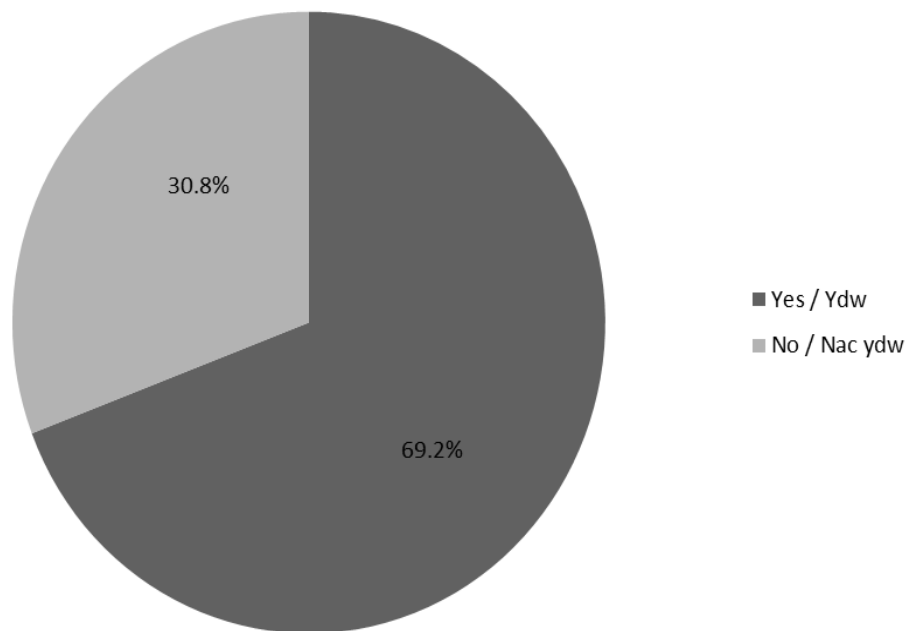
'benderfynidau pwysig' y bydd y gyfraith yn effeithio arnynt neu a ddylai Llywodraeth Cymru benderfynu ar hyn yn nes ymlaen?

C3: Mae gan Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn 'restr o reolau' sy'n rhoi hawliau i blant a phobl ifanc rhwng 0 a 18 oed. A ydych chi'n credu y dylai'r gyfraith hon hefyd gynnwys pobl ifanc rhwng 18 a 25 oed?

C4: Fel rhan o'r gyfraith newydd, bydd yn rhaid cael Cynllun Plant, a ddylai ddweud rhagor wrthym ynghylch sut y bydd Llywodraeth Cymru'n penderfynu pa fathau o benderfyniadau pwysig fydd y gyfraith yn effeithio arnynt. Dylai'r cynllun hefyd ddweud rhagor wrthym ynghylch y ffordd y bydd Llywodraeth Cymru'n gwneud yr hyn y mae'r gyfraith newydd yn ei ddweud. A ydych chi'n credu y dylai fod gan blant a phobl ifanc yr hawl i ofyn am newid beth sydd yn y cynllun hwn?

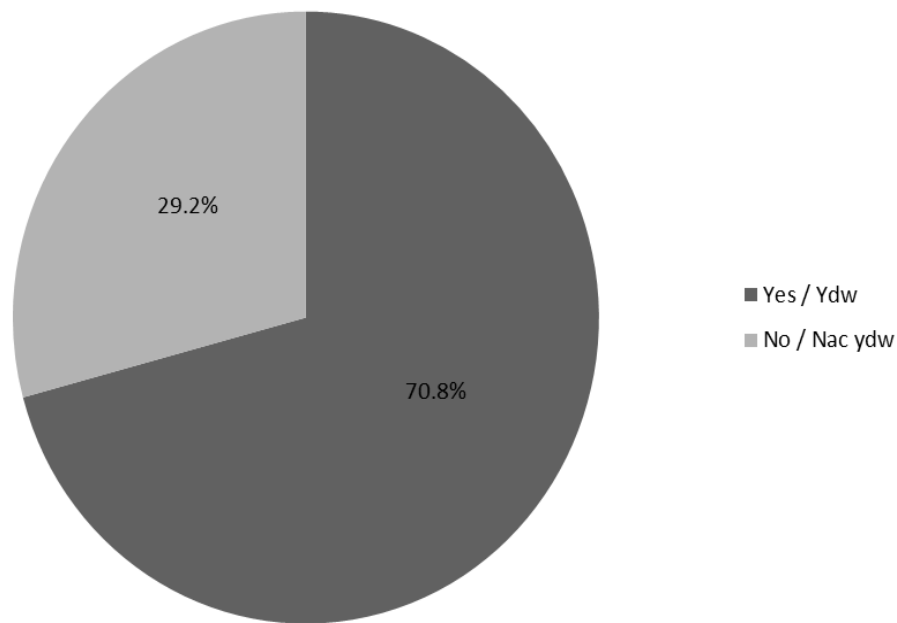

Os ydych yn credu hynny, pam y dylai plant a phobl ifanc gael gwneud hyn yn eich barn chi?

- Mae'r ddeddfwriaeth yn ymwneud â hawliau, a phwy well na phlant i wybod beth mae plant ei eisiau?
- Er mwyn sicrhau bod plant a phobl ifanc yn cael eu grymuso; er mwyn sicrhau bod y cynllun yn gofalu am eu buddiannau bob amser.
- Am mai eu bywyd hwy ydyw.
- Dylai pobl ifanc allu gofyn am lefydd i fynd er mwyn eu cadw allan o drybini ac oddi ar y strydoedd, rhywle lle y gallant fynegi barn gan mai eu barn hwy sy'n bwysig a hwy sy'n gwybod beth sydd orau iddynt.

- Gan y byddai cael barn pobl ifanc yn gwella pethau, efallai gan mai hwy sy'n gwybod beth sydd orau iddynt ac nid o safbwynt oedolyn.
- Gall y plant gyfrannu awgrymiadau a fydd o fudd iddynt eu hunain a chenedlaethau i ddod.
- Am y bydd yn effeithio arnynt.
- Eu bywyd hwy ydyw.
- Mae'n effeithio ar blant yn llwyr a dylid ystyried eu penderfyniadau a'u safwbyntiau hwy.
- Os ydynt yn teimlo bod penderfyniadau sydd wedi eu gwneud ond nad ydynt yn bod yn effeithiol yn eu hamcanion.
- Bydd hyn yn effeithio arnynt. Mae'n amlwg y dylid ei ddefnyddio er mwyn cyfeirio ato.
- Am ei fod yn effeithio arnynt a dylent gael dweud eu dweud.
- O gofio y bydd y gyfraith newydd yn effeithio ar bobl ifanc, byddai'n synhwyrol i roi cyfle iddynt wneud cais am newid os ydynt yn credu bod angen hynny.
- Mae ganddynt hawl i gael gwybod bod eu hawliau yn cael eu cynnal a phenderfyniadau sy'n effeithio arnynt.
- Os yw pobl ifanc am fod yn ganolog i waith craffu ar bolisiau ac ati ar gyfer plant a phobl ifanc, dylent hefyd allu gofyn i bethau gael eu newid er mwyn cael y gorau o Gynllun y Plant.

Q5: Pan fydd Llywoddraeth Cymru'n newid yr hyn sydd yn y Cynllun Plant, bydd yn rhaid iddi ofyn i blant a phobl ifanc am eu barn a'u syniadau. A ydych yn credu y dylai'r Llywoddraeth ofyn i unrhyw un arall am eu barn?

Os ydych, pa fath o bobl ddylai'r Llywodraeth ofyn iddynt?

- Rhywun i adolygu penderfynidau sy'n ymwneud â phlant er mwyn sicrhau eu bod yn ddefnyddiol.
- Ysgolion, rhieni, gweithwyr cymdeithasol ac ati.
- Rhieni – wedi'u parchu fel oedolion.
- Oedolion ifanc.
- Dylent awgrymu amrywiaeth o weithgareddau yn ein hardal fel nad yw plant y loetran ar gorneli strydoedd yn gwneud pob math o bethau.
- Oedolion, pensiynwyr.
- Rhieni, perthnasau.
- Rhieni, perthnasau, athrawon – nid wyf yn credu y dylai plant gael mwy o gyfle i ddweud eu dweud am ei fod yn rhoi pwysau arnynt i ddysgu a deall pethau nad oes eu hangen arnynt ar hyn o bryd.
- Rhieni / gwarcheidwaid – ein trin ni fel oedolion.
- Pobl sy'n gysylltiedig â magu plant, gofalu amdanynt a'u trefnu a gweithgareddau plant.

- Rhieni, athrawon a phobl eraill sy'n dylanwadu ar blant a phobl ifanc – Mae erthygl 12 yn datgan y dylem gael caniatad i ddweud beth y credwn ddylai ddigwydd. A yw hyn yn cynnwys yr hawl i bleidleisio? Os yw hyn yn wir, rhaid cynnwys mwy o fanylion gan nad oes gan bobl ifanc ar y cyfan wybodaeth wleidyddol i wneud y penderfyniad hwnnw.
- Rhieni / Gwarcheidwaid - Ystyried a yw'r gyfraith mewn gwirionedd o fantais neu o anfantais i waith y Cynulliad Cenedlaethol pan mae cyfreithiau rhyngwladol eisoes yn bodoli.
- Cwestiwn 3 – Dim pawb, 21 efallai?
- Pobl sy'n gweithio'n agos gyda phlant ac athrawon / gweithwyr cymdeithasol.
- Cwestiwn 3 – Dibynnu pa mor hawdd yw ei ddiwygio.
- Cwestiwn 6 – dylid gofyn i rieni, gan mai hwy sy'n gyfrifol am eu plant.

Rydwyf yn meddwl mai pobl 18 oed ddylai benderfynu gan fod pobl yn cael pleidleisio wedi hynny felly gallant newid y Llywodraeth os ydynt yn dymuno.

- Rwyf yn meddwl y dylem ystyried a oes angen mwy o ddeddfwriaeth mewn gwirionedd.
- Rhaid gofyn i amrywiaeth o bobl gan y byddai gofyn i neb ond plant a phobl ifanc yn golygu ymateb fyddai'n fwy truagarog.
- Rhieni – efallai y dylid craffu ar y cwestiwn cywir mewn ffordd ystyrllon a realistig gan fod rhai ohonynt yn amlwg yn aneglur ac yn amhriodol, heb son am y ffaith eu bod yn ddiangen, o gofio bod y gyfraith bresennol yn gorfodi'r hawliau hyn eisoes. Mae'n ymddangos fel bod angen ffordd llawer mwy ymarferol o fynd i'r afael â'r problemau hyn.
- Rhieni / Gwarcheidwaid
- Dylai rhieni ac athrawon fod yn rhan o'r broses gwneud penderfyniadau hefyd. Hawliau plant sy'n penderfynu beth sydd orau i blant a phobl ifanc; gallai rhieni ac athrawon ddarparu gwybodaeth ychwanegol.